

คู่มือสำหรับกระบวนการเพื่อจัดกิจกรรม
**เปิดห้องเรียนพ่อแม่
คุยกับลูกยุคนี้**

พัฒนาเนื้อหาภายใต้ โครงการส่งเสริมการสื่อสารเชิงบวกและเรื่องเพศในครอบครัว
สำหรับพ่อแม่ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กและวัยรุ่น (กันยายน 2563 - ธันวาคม 2564)

คู่มือสำหรับกระบวนการเพื่อจัดกิจกรรม
เปิดห้องเรียนพ่อแม่
คุยกับลูกยุคนี้

คู่มือสำหรับกระบวนการเพื่อจัดกิจกรรม เปิดห้องเรียนพ่อแม่คุยกับลูกยุคนี้

โครงการส่งเสริมการสื่อสารเชิงบวก และเรื่องเพศ
ในครอบครัวสำหรับพ่อแม่ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กและวัยรุ่น

ดำเนินงานโดย :

Parenting.p2h

มูลนิธิแพथทูเฮลท์ (path2health foundation / p2h)

222/1 ถนนพหลโยธินซอย 2 แขวงศาลาธรรมสพน์

เขตทวีวัฒนา กรุงเทพฯ 10170

โทรศัพท์ 02-448-0387-9

เว็บไซต์ : <https://www.path2health.or.th>

Facebook page : คุยเปิดใจ ลูกหลานปลอดภัย

ผู้สนับสนุน :

สำนักสนับสนุนการควบคุมปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ (สำนัก 2)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

อาคารศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ

99/8 ซอยงามดูพลี แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร

กรุงเทพฯ 10120

คำนำ

มูลนิธิแพथทูเฮลท์ (path2health foundation-P2H) เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณประโยชน์ ที่จดทะเบียนในประเทศไทยเมื่อ 2 พฤษภาคม 2556 ก่อนหน้าดำเนินการในนามองค์การแพธ(ประเทศไทย) มาตั้งแต่ปี 2528 โดยได้ร่วมมือกับภาครัฐอาทิ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา มหาวิทยาลัย ฯลฯ องค์กรพัฒนาเอกชน ตลอดจนภาคธุรกิจ และองค์กรชุมชน พัฒนาความรู้ เสริมสร้างศักยภาพ เผยแพร่ขยายผลบทเรียน และสนับสนุนวิชาการเพื่อคุณภาพชีวิตของประชากรกลุ่มต่างๆ

จากต้นทุนของมูลนิธิฯ ที่มุ่ง **“สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ เพื่อสังคมแห่งสุขภาวะ”** ด้านหนึ่งคือการพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมให้พ่อแม่ผู้ปกครองพูดคุยเชิงบวกและมีทักษะสื่อสารเรื่องเพศกับลูกหลานที่เป็นเด็กและวัยรุ่นในบ้าน โดยได้ออกแบบบนฐานวิชาการทั้งเรื่องกระบวนการเรียนรู้ สาธารณสุข และจิตวิทยา เพื่อใช้กับชาวชุมชน ผู้ปกครอง อาสาสมัครสาธารณสุข

มาตั้งแต่ปี 2552 ซึ่งเป็นที่ยอมรับ มีการนำไปใช้อย่างกว้างขวาง ต่อเนื่องโดยเครือข่ายกระบวนการจากหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้อง ต่อมาในปี 2561 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้มอบหมายให้มูลนิธิฯ ปรับปรุงกิจกรรมที่สามารถใช้กับกลุ่มพนักงานในสถานประกอบการ รวมถึงมีการพัฒนาเป็นสื่อออนไลน์สร้างการเรียนรู้ด้วย

จากสถานการณ์และบริบทในสังคมปัจจุบันที่เด็กและวัยรุ่นยุคใหม่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและรวดเร็ว การสื่อสารทางสังคมที่ผู้ใหญ่มักตามไม่ทัน เกิดเป็นความขัดแย้งระหว่างช่วงวัยไปถึงในระดับครอบครัวด้วย ซึ่งในช่วงปลายปี 2563 สสส. ได้มอบหมายให้มูลนิธิฯ ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร **“การสื่อสารเชิงบวกและเรื่องเพศสำหรับพ่อแม่ผู้ปกครอง และผู้ดูแลเด็กและวัยรุ่น”** เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งในครอบครัวจากการสื่อสารพูดคุยกันดีๆ สร้างความสุขในบ้าน ซึ่งเป็นฐานในการลดปัญหาสังคม โดยสนับสนุนการนำไปใช้ใน กลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองระดับชุมชนต่างๆ การสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนอื่นๆ ตลอดจนสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนเรื่องนี้ในระดับนโยบาย

มูลนิธิฯ จึงใช้โอกาสนี้ปรับปรุงกิจกรรมเดิมที่เคยใช้ได้ดี ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และพัฒนากิจกรรมใหม่เพิ่มเติม โดยได้นำกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นไปทดสอบเปิดห้องเรียนพ่อแม่ในพื้นที่ต่างๆ

และปรับปรุงจนผู้ใช้หลักสูตรหรือกระบวนการสามารถใช้ได้ดี ซึ่งผู้ที่นำคู่มือไปใช้ควรได้รับการเตรียมด้านทัศนคติโดยเฉพาะ ต้นทุนเรื่องครอบครัว ความแตกต่างหลากหลายของคนในสังคมไทย แนวคิดเชิงบวก และกระบวนการสร้างการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม รวมทั้งได้จัดทำคลิปตัวอย่างการจัดกิจกรรมเผยแพร่ให้กับผู้สนใจที่มีพื้นฐานอยู่แล้ว ได้ดูเป็นตัวอย่างควบคู่กับคู่มือนี้ด้วย

คาดหวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อภาคส่วนที่ทำงานด้านนี้ เพื่อช่วยกันทำให้บ้าน “**อยู่เย็น เป็นสุข**” ถือเป็นการสร้างรากฐานด้านคุณภาพชีวิตประชากรต่อไป

มูลนิธิแพथทูเฮลท์

ธันวาคม 2564

สารบัญ

ตกลงกันก่อน	8
วัตถุประสงค์การเปิดห้องเรียนพ่อแม่	9
และ 4 Core Concepts	
ชื่อกิจกรรมและเนื้อหาหลักที่ได้จากแต่ละกิจกรรม	10
ตัวอย่าง การจัดเมนูกิจกรรมเปิดห้องเรียนพ่อแม่	12
กิจกรรมต่างๆ	
• กิจกรรม A : เปิดและนำเข้าสู่ห้องเรียนพ่อแม่	15
• กิจกรรมที่ 1 : แนะนำตัวผ่านภาพ	18
• กิจกรรมที่ 2 : ย้อนรอยวัยรุ่น	22
• กิจกรรมที่ 3 : เส้นชีวิต	27
• กิจกรรมที่ 4 : เรื่องของเจน	34
• กิจกรรมที่ 5 : คู่ยเรื่องเพศกับวัยรุ่น	38
• กิจกรรมที่ 6 : ความคาดหวัง	47
• กิจกรรมที่ 7 : ลูกโป่งระเบิด	56
• กิจกรรมที่ 8 : คำถามที่ไม่อยากตอบ	62
• กิจกรรมที่ 9 : ฟังอย่างตั้งใจ	67
• กิจกรรมที่ 10 : เราทำแบบนี้กับลูกบ่อยไหม	72

• กิจกรรมที่ 11 : ภาษาล่องถ่ายรูป	81
• กิจกรรมที่ 12 : ภาษารัก	88
• กิจกรรม B : สะท้อนการเรียนรู้ ความตั้งใจ สรุปและปิดการอบรม	92
• แบบสำรวจ : คุณเป็นพ่อแม่ที่ลูกหลาน พูดคุยด้วยได้หรือเปล่า	95
• คู่มือปชวณคิด: รายการ “หัวอกเดียวกัน”	96

ภาคผนวก

1. พฤติกรรมของคน กับ มิติการเรียนรู้	100
2. กระบวนการจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์	101
3. ทักษะที่จำเป็นของผู้จัดการเรียนรู้	102
4. หลักการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (Adult Learning)	108
5. วิธีการจัดการเรียนรู้ กับ การรับรู้ของผู้เรียน	109

ตกลงกันก่อน

P2H พัฒนาหลักสูตรนี้เพื่อใช้กับพ่อแม่ในชุมชน / คนบ้านๆ โดยการเปิดห้องเรียนพ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้ดูแลเด็กและเยาวชน เป็นการส่งเสริมให้เกิดการสื่อสารเชิงบวกและเรื่องเพศกับลูกหลานยุคนี้ได้

ถ้า..คุณคือ กระบวนกร / Facilitator ที่จะใช้หลักสูตร

ต้องเชื่อเรื่องการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การทบทวน การพูดคุยแลกเปลี่ยน
ต้องทำให้ห้องเรียนนี้ เป็นวงคุย เรื่องลูกเรื่องหลานของพวกเขา
แบบ สบาย ๆ กันเอง ปลอดภัย ไม่มีผิดถูก

ไม่ใช่.. ให้พ่อแม่มานั่งเรียนหนังสือ เหมือนครูสอนนักเรียน

คุณต้องทำอะไร มีท่าทีอะไรบ้าง ฟังระวังอะไรบ้าง
เพื่อให้วงคุยนี้ เกิดบรรยากาศแบบนั้น

พ่อแม่ต้องมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยน บ่น แสดงความรู้สึกได้ พร้อมกับมีความสนุก ได้ประโยชน์ และเมื่อจะปิดห้องเรียน เขาต้องได้แรงบันดาลใจ ความตั้งใจ อยากจะปรับ อยากจะเปลี่ยนแปลงบางอย่าง

ไม่ใช่.. คุณได้จัดกิจกรรมตามคู่มือ

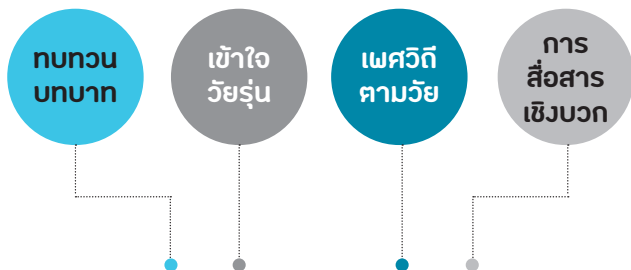
คุณต้องทำอะไรบ้าง เพื่อให้เป็นแบบนี้....

อย่าลืมที่เรา “เตรียม” คุณมา

กิจกรรมในคู่มือนี้ : เป็นแนวทางเบื้องต้น ให้คุณถามชวนคิด ฟังคำตอบ ชวนแลกเปลี่ยน และเชื่อมโยงให้ถึงการนำกลับไปใช้ที่บ้าน

วัตถุประสงค์การเปิดห้องเรียนพ่อแม่ผู้ปกครอง และผู้ดูแลเด็กและวัยรุ่น

1. ได้บททวน และระบุช่องว่างทางความคิด วิธีชีวิตของคนต่างรุ่น และผลกระทบของการสื่อสาร
2. สัมผัสทัศนคติต่อเรื่องเพศวิถีของตนเอง รวมทั้งรับฟังมุมมองที่แตกต่างหลากหลาย
3. ระบุอุปสรรคของผู้ใหญ่ในการสื่อสารเชิงบวกและเรื่องเพศกับเด็กและวัยรุ่นยุคนี้ และวิธีการแก้ไข
4. ฝึกทักษะการสื่อสารแบบสองทาง

4 หัวใจสำคัญของเนื้อหาการเตรียมผู้ใหญ่ให้เลี้ยงลูกหลานยุคนี้ (4 Core Concepts for Positive Parenting)

ชื่อกิจกรรม และ เนื้อหาหลักที่ได้จากแต่ละกิจกรรม

คำแนะนำที่สำคัญ คือ ภายใต้งี๋อนไขเวลาที่มี ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง

การเปิดห้องเรียนใน 1 ครั้งนั้น: **ต้อง**เลือกกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้เนื้อหาครบทั้ง 4 ด้าน

ชื่อกิจกรรม	เนื้อหาหลักที่กิจกรรม สร้างการเรียนรู้ (✓ เป็นหลัก)			
	ทบทวน บทบาท พ่อแม่	เข้าใจ วัยรุ่น ยุคนี้	เพศวิถี ตามวัย	ทักษะ สื่อสาร เชิงบวก
1. แนะนำตัวผ่านภาพ	✓✓	✓	✓	✓
2. ย้อนรอยวัยรุ่น	✓	✓✓	✓	✓
3. เส้นชีวิต	✓	✓✓	✓✓	✓
4. เรื่องของเงิน	✓	✓✓	✓✓	✓

ชื่อกิจกรรม	เนื้อหาหลักที่กิจกรรม สร้างการเรียนรู้ (✓✓ เป็นหลัก)			
	ทบทวน บทบาท พ่อแม่	เข้าใจ วัยรุ่น ยุคนี้	เพศวิถี ตามวัย	ทักษะ สื่อสาร เชิงบวก
5. คุยเรื่องเพศกับวัยรุ่น	✓	✓✓	✓✓	✓
6. ความคาดหวัง	✓✓	✓	✓	✓✓
7. ลูกโป่งระเบิด	✓	✓	✓	✓✓
8. คำถามที่ไม่อยากตอบ	✓✓	✓	✓	✓✓
9. ฟังอย่างตั้งใจ	✓✓	✓	✓	✓✓
10. เราทำแบบนี้กับลูกบ่อยไหม	✓✓	✓	✓	✓✓
11. ภาษาล้วงถ้ำรูป	✓✓	✓	✓	✓✓
12. ภาษารัก	✓✓	✓	✓	✓✓
ดูคลิปชวนคุย : รายการ “หัวอกเดียวกัน”	✓	✓	✓	✓

และนอกจากมีกิจกรรมที่มีเนื้อครบทั้ง 4 ด้านแล้ว ต้องมีช่วง ก่อน (A) และหลัง (B) กิจกรรมด้วย

A ช่วงเกริ่นนำ ทำให้เข้าใจกิจกรรมภาพรวม

B ช่วงปิดท้ายการอบรม ตกลงลึกสร้างแรงบันดาลใจ และมีความตั้งใจจะปรับตัวเองที่บ้าน

ตัวอย่าง :

การจัดเมนูกิจกรรมต่างๆ เพื่อเปิดห้องเรียนพ่อแม่-ผู้ปกครอง และผู้ดูแล
ในแต่ละครั้ง

1. เมนู 6 ชั่วโมง (ครึ่งละไม่เกิน 30 คน)

- 08.30-09.00 น. ลงทะเบียน
- 09.00-09.45 น. (A) นำเข้าสู่ห้องเรียนพ่อแม่ แนะนำตัว
ชี้แจงวัตถุประสงค์ เกมสร้างความคุ้นเคย
เรื่องที่คาดหวัง และข้อตกลง
- 09.45-10.25 น. (1) แนะนำตัวผ่านภาพ
- 10.25-10.40 น. พัก
- 10.40-11.20 น. (2) เส้นชีวิต
- 11.20-12.00 น. (3) ภาษากล้องถ่ายรูป
- 12.00-13.00 น. พัก-อาหารกลางวัน
- 13.00-13.40 น. (4) ความคาดหวัง
- 13.40-14.15 น. (5) ฟังอย่างตั้งใจ
- 14.15-14.30 น. (B) สะท้อนการเรียนรู้ ความตั้งใจ
สรุปและปิดการอบรม

2. เมนู 3 ชั่วโมง (ครึ่งละไม่เกิน 30 คน)

- 08.30-08.45 น. ลงทะเบียน
- 08.45-09.15 น. (A) เปิดห้องเรียนพ่อแม่ แนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์
เกมสร้างความคุ้นเคย
ถามความคาดหวัง-ขอความร่วมมือ*
- 09.15-09.45 น. (1) “แนะนำตัวผ่านภาพ”
- 09.45-10.30 น. (2) “เส้นชีวิต”
- 10.30-10.45 น. พัก
- 10.45-11.05 น. (3) “ภาษารัก”
- 11.05-11.40 น. (4) “ฟังอย่างตั้งใจ”
- 11.40-12.10 น. (B) สะท้อนการเรียนรู้ ความตั้งใจ
สรุปและปิดการอบรม

3. เมนู 1 + 1 + 1 ชั่วโมง (ผู้เข้าร่วม 20-28 คน ที่ตั้งใจและสามารถเข้าได้ทั้ง 3 ครั้ง)

ชั่วโมงที่ 1 – ตั้งเครื่องเรื่องคนเป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง

- 10 นาที เปิดห้องเรียนพ่อแม่ สร้างความคุ้นเคยด้วยเกมส์ต่างๆ และชี้แจงความเป็นมาเป็นไป เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจชัดเจน
- 30 นาที ทบทวนบทบาทการเป็นพ่อแม่ของแต่ละคน (“แนะนำตัวผ่านภาพ”)
- 10 นาที แลกเปลี่ยนในประเด็น “เราต้องทำอะไรบ้างเพื่อให้ภาพเรากับลูกใกล้เคียงกัน”
- 10 นาที ผู้เข้าร่วมระบุนความตั้งใจที่จะกลับไปทำวันนี้... และนัดหมาย
- ชั่วโมงที่ 2

ชั่วโมงที่ 2 – เข้าใจ วัยของลูกหลาน (ผู้เข้าร่วมคนเดิม)

- 15 นาที ขอฟังเรื่องที่ได้ทำจากความตั้งใจครั้งก่อน และเป็นอย่างไรบ้าง
- 35 นาที ความเข้าใจความแตกต่าง และการแสดงออกต่อกัน (“ภาษารัก”)
- 10 นาที ผู้เข้าร่วมระบุความตั้งใจที่จะกลับไปทำวันนี้... และนัดหมายชั่วโมงที่ 3

ชั่วโมงที่ 3 – ฝึกทักษะการฟัง (ผู้เข้าร่วมคนเดิม)

- 15 นาที ขอฟังเรื่องเล่าจากความตั้งใจ เมื่อครั้งที่ 2 และผลเป็นอย่างไรบ้าง
- 30 นาที ฝึกทักษะการฟัง (“ฟังอย่างตั้งใจ”)
- 10 นาที ผู้เข้าร่วมระบุความตั้งใจที่จะกลับไปทำวันนี้...
- 5 นาที แจกสื่อ แนะนำแหล่งข้อมูล และสร้างพลังใจให้พ่อแม่

---

4. กิจกรรม "คู่มือ-ชวนคิด"

- การเรียนรู้ด้วยคลิป – ความยาวของคลิปไม่ควรเกิน 2-5 นาที และมีเวลาชวนคิด แลกเปลี่ยน นำไปใช้ อีกประมาณ 15-25 นาที (แล้วแต่จำนวนผู้เข้าร่วม)
- จำนวนผู้เข้าร่วมแต่ละครั้ง พิจารณาตามความเหมาะสม และตามความมั่นใจในการชวนคิดของผู้จัดกิจกรรม)

กิจกรรม A :

นำเข้าสู่ห้องเรียนพ่อแม่

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกับผู้ดำเนินการรู้จักคุ้นเคยกัน และรับรู้ถึงวัตถุประสงค์ของห้องเรียน

เวลา 30-45 นาที

อุปกรณ์ ป้ายชื่อ (ที่เขียนชื่อเล่นตอนลงทะเบียน)
กระดาษฟลิปชาร์ต ปากกาเคมี กระดาษขาว

ขั้นตอน

1. พิธีการเปิดห้องเรียน(ถ้ามี) ให้อยู่ในช่วงนี้ ผู้ดำเนินการกล่าวต้อนรับสู่ห้องเรียน (5 นาที)
2. แนะนำทีมผู้ดำเนินการ และเชิญชวนร่วมกิจกรรมสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้เข้าอบรมและทีม โดยมีกิจกรรมผ่อนคลายเป็นลำดับคือ เล่นกับตัวเอง (เช่น ตบมือ, จีบ-แอล, จับจุกจับหู) เล่นกับคู่ (เช่น ปลายู่ปลาช่อน) และเล่นเป็นกลุ่ม (เช่น รวบรวมวันเกิด, นับระยะทางจากบ้านมาถึงที่นี่จากใกล้สุด ถึงไกลสุด) เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้ ออกแบบเพื่อให้คุ้นเคย และเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน ควรเลี่ยงกิจกรรมที่โลดโผนหรือมีการลงโทษจับผิด เพราะจะกังวล ไม่อยากอยู่ร่วมกิจกรรม (10 นาที)
3. เชิญผู้เข้าร่วมนั่งที่ และให้แต่ละคนแนะนำตัว โดยให้ “บอกชื่อชื่อเล่น // บอกว่ามีลูกหรือหลานกี่คน อายุลูกหลานเท่าไรบ้าง // ความคาดหวังที่มาเข้าร่วมวันนี้” และเก็บประเด็นสำคัญที่เป็นความคาดหวังในกระดาษฟลิปชาร์ต (20 นาที)

4. ผู้ดำเนินการสรุปความคาดหวังของผู้เข้าร่วม ซีแจงวัตถุประสงค์ กำหนดการวันนี้ และสร้างข้อตกลงการเรียนรู้ร่วมกัน (10 นาที) โดย...
- ☑ ผู้ดำเนินการอธิบายว่า วันนี้เป็นกระบวนการที่เน้นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ความรู้สึกของเราในฐานะพ่อแม่ หรือผู้ปกครองที่มีลูกหรือหลาน ซึ่งอาจถามผู้เข้าร่วมว่า **“พวกเขาคือคนที่เรารักมากที่สุดในชีวิตใช่หรือไม่”** และย้ำว่าเราจะคุยกันเรื่องคนที่เรารักมากที่สุดนี้ ถ้าคนที่มีลูกหลานเป็นเด็กก็จะได้เตรียมตัวตอนเขาเป็นวัยรุ่น ถ้าคนที่มีลูกหลานเป็นวัยรุ่นก็จะได้เข้าใจเขามากขึ้น ถ้าใครมีลูกหลานเลยวัยรุ่นแล้วก็แลกเปลี่ยนแบ่งปันประสบการณ์กัน
  - ☑ ถามผู้เข้าร่วมว่า **“ถ้าจะคุยเรื่องนี้กัน บรรยากาศแบบไหนดีที่จะช่วยให้เราพูดคุย แลกเปลี่ยนกัน ด้วยความสนุกสนาน และได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ตามที่คาดหวัง**
    - เขียนข้อเสนอของผู้เข้าร่วมขึ้นเป็นข้อๆ เพื่อใช้เป็นข้อตกลงในการเรียนรู้ร่วมกัน
    - หากประเด็นสำคัญไม่ปรากฏในคำตอบของผู้เข้าร่วม ผู้ดำเนินการอาจเสนอให้ผู้เข้าร่วมพิจารณาเพิ่มเติม เช่น พร้อมรับฟังความเห็นผู้อื่น ไม่มีผิดถูก การเปิดใจต่อกัน การเก็บรักษาความลับ ไม่ล้อเลียนกัน เวลาเลิกที่เหมาะสม เป็นต้น
  - ☑ นำข้อตกลงนี้ติดไว้ให้ทุกคนเห็น อ่านทวนข้อตกลงทั้งหมดอีกครั้ง ชักชวนให้ผู้เข้าร่วม รวมทั้งทีมดำเนินการ ช่วยกันรักษาข้อตกลงที่ทุกคนร่วมกันเสนอขึ้น

หมายเหตุสำหรับผู้ดำเนินการ

- กิจกรรม A ถือเป็นช่วงที่แจ่มชัดปรับความเข้าใจต่างๆ ของผู้เข้าร่วม ที่อาจมาโดยไม่ชัดเจนว่าทำอะไร มีประโยชน์อย่างไร เพื่อนำพาเข้าสู่ห้องเรียนพ่อแม่ ผู้ดำเนินการต้องดูแลบรรยากาศให้ผ่อนคลาย พูดคุย รับฟัง สร้างความคุ้นเคย ให้รู้สึกว่ามีคนคุยแลกเปลี่ยนเรื่องลูก ลูกไม่ได้มีปัญหาอะไร โดยเฉพาะช่วงก่อนเวลาเริ่มกิจกรรม ระหว่างรอผู้เข้าร่วมมาให้ครบ อาจถือโอกาสเข้าไปพูดคุยทักทาย และรับฟังอย่างเป็นกันเองกับคนที่มาก่อน ก็ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดี
- ในช่วงหาหรือเรื่องเวลาเล็ก โดยทั่วไปผู้เข้าร่วมมักเสนอเวลาเล็กครึ่งวัน ที่ผู้ดำเนินการต้องเจรจาต่อรองด้วยทำที่ที่ดี อาจยืดหยุ่นได้บ้าง แต่ต้องพยายามชี้ชวนให้ได้ตามเวลา เพราะถ้าคาดหวังเป้าหมายสูง แต่เร่งๆ เรื่องเวลา ก็อาจไม่เกิดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามก็อาจมีผู้เข้าร่วมบางคนไม่สะดวกอยู่ในช่วงบ่ายก็ไม่เป็นไร ทั้งนี้ ทีมผู้ดำเนินการต้องรักษาบรรยากาศให้สนุก ผ่อนคลาย ไม่ถกเถียงเรื่องนี้จริงจังเกินไป และลองชวนทำกิจกรรมร่วมกันดูก่อน ซึ่งในประสบการณ์ที่ผ่านมาพบว่าการได้ร่วมกิจกรรมที่สนุก มีส่วนร่วม มีความน่าสนใจ อาจต่างจากที่เคยเข้าร่วมมาก่อน ทำให้สามารถอยู่ร่วมได้ตลอดกระบวนการ

กิจกรรมที่ 1 :

แนะนำตัวผ่านภาพ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้าร่วม

1. รู้จักกันมากขึ้นและคุ้นเคยกับการแสดงความคิดเห็น
2. สำรวจความรู้สึกของตนเองต่อการเป็นพ่อแม่ และ ทบทวนท่าทีการแสดงออกของตัวเองที่ลูกอาจมีความรู้สึกต่างกัน
3. เห็นความสำคัญของห้องเรียนวันนี้ และสนใจอยากอยู่ร่วมจนครบกระบวนการ

เวลา 30-40 นาที

อุปกรณ์ ภาพสิ่งของต่างๆ จำนวนอย่างน้อยเท่ากับผู้เข้าร่วมการอบรม, ฟลิปชาร์ต, ปากกา

ขั้นตอนการทำกิจกรรม

1. เกริ่นนำสั้นๆ ว่า ทุกคนในนี้เป็นพ่อหรือแม่ หรือผู้ปกครอง หรือเกี่ยวข้องกับเด็กทุกคน กิจกรรมนี้จะลองมาทบทวนความเป็นพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ที่มีต่อลูกหลานกัน โดยเปรียบกับภาพเหล่านี้สักภาพหนึ่ง
2. วางภาพที่เตรียมไว้บนพื้นห้อง ให้ผู้เข้าร่วมเห็นอย่างทั่วถึง
3. ให้ผู้เข้าร่วมแต่ละคนเลือก 1 ภาพที่ตนเองคิดว่า แทนหรือบอกถึงหน้าที่ของความเป็นพ่อแม่ที่ตรงกับใจของตัวเอง โดยใช้คำสั้น **“การเป็นพ่อแม่ เหมือนกับ... เพราะ...”**
4. ถ้าบางคนเลือกเหมือนกัน ก็ไม่เป็นไร ไปนั่งด้วยกัน และรอเพื่อนให้เหตุผลก่อน แล้วค่อยใช้ต่อเมื่อทุกคนเลือกภาพครบแล้ว ให้แต่ละคน

บอกเหตุผลที่ตนเลือกภาพนั้นสั้นๆ ว่าแทนความหมายของการเป็นพ่อแม่อย่างไร (โดยผู้ดำเนินการยกตัวอย่างเหตุผลให้ดู เช่น ภาพดวงอาทิตย์ แทนความหมายของการเป็นแสงสว่างให้ความอบอุ่นแก่ลูก, ภาพต้นไม้ แทนความหมายของการเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร ให้ความร่มเย็นแก่ลูก เป็นต้น) เริ่มจากหัวแถวสลับฝั่งกัน

5. ระหว่างที่ผู้เข้าร่วมแต่ละคนให้เหตุผล ผู้ดำเนินการจัดข้อความหลักๆ ที่แสดงถึงความรู้สึกและบทบาทการเป็นพ่อแม่ของแต่ละคนไว้บนฟลิปชาร์ท
6. เมื่อครบแล้ว ผู้ดำเนินการชวนดูความรู้สึกและบทบาทการเป็นพ่อแม่ ใช้คำถามสำคัญคือ...
  1. เห็นความรู้สึก บทบาทหน้าที่ของพ่อแม่แล้ว รู้สึกอย่างไรบ้าง... (ฟังหลายๆ คน)
  2. เราทำอะไรบ้างกับลูกหลาน เพื่อให้เป็นอย่างที่พูดๆ นี้ ... (ฟังกระตุ้นยกตัวอย่าง)
  3. ทำแบบที่ยกตัวอย่างแล้ว เกิดอะไรขึ้นบ้างที่ลูกหลาน...
  4. ถ้าให้ลูกเลือกภาพแทนความหมายการเป็นพ่อแม่ คิดว่าลูกจะเลือกภาพตรงกับเราหรือไม่ เพราะอะไร (ให้ระบุว่าลูกหลานจะเลือกภาพใดบ้าง มีสัก 5-6 ตัวอย่าง)
  5. เกิดอะไรขึ้นถ้าเรากับลูกเลือกภาพต่างกัน ..
  6. ถ้าเกิดบ่อยๆ บ้านนั้นจะเป็นอย่างไร...
  7. ถ้าบ้านไม่น่าอยู่ ลูกไปไหน...
7. สรุปประเด็นสำคัญของกิจกรรม
  - พ่อแม่ทุกคนต่างมีความปรารถนาดีต่อลูก ต้องการจะให้แต่สิ่งดีๆ แก่ลูก การที่จะทำหน้าที่พ่อแม่ได้อย่างที่อยากเป็น ต้องอาศัยปัจจัยมากมาย

- ☑ แต่บางทีความหวังดีของพ่อแม่ หรือผู้ใหญ่ก็อาจจะมีการกระทำ หรือคำพูด หรือทำที่บางอย่างที่แสดงออก ทำให้ลูกไม่มีความสุขในบ้าน และไปหาความสุขนอกบ้าน
- ☑ การเปิดห้องเรียนวันนี้เป็นส่วนหนึ่งที่จะชวนให้พ่อแม่เข้าใจตัวเอง เข้าใจลูกมากขึ้น มีสัมพันธภาพที่ดี พูดคุยกันได้ทุกเรื่องรวมทั้งเรื่องเพศ และถ้าลูกคุยปรึกษากับเราได้อย่างสบายใจบ้านเราก็น่าอยู่ วันนี้เป็นประโยชน์กับพ่อแม่ ผู้ปกครองเองขอให้อยู่ร่วมให้ครบกิจกรรม

8. ชวนคิดปิดท้าย ให้สบายใจขึ้น

- ☑ ที่จริงแล้วเรายังคงรักห่วง แต่การแสดงออกของเรายังคงดู ด่า ตี บ่น ว่า จนลูกอาจเห็นเราเป็นระเบิด เป็นแม่มด เป็นไฟแดง กองไฟ ได้อยู่ ... แต่ควรจะ..... อย่าเป็นแบบนั้นอยู่ตลอดเวลา หรืออย่าให้ลูกไม่มีทางออกใดๆ ในบ้านเลย.. แบบนั้นลูกไปแน่
- ☑ หรือบางทีผู้ใหญ่ในบ้านบางคนลูกหลานเห็นเป็นระเบิด ก็ต้องมีคนที่ลูกเห็นเป็นร่มไม้ด้วย

หมายเหตุสำหรับผู้ดำเนินการ

1. แนะนำตัวผ่านภาพ ถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญมาก เพราะพูดคุยถึง “ความรู้สึกของพ่อแม่” ที่มีต่อลูก และลูกมีต่อพ่อแม่ พร้อมกับรับฟังพ่อแม่คนอื่นๆ ด้วย ผู้ดำเนินการจึงต้องดำเนินกิจกรรมสร้างความประทับใจครั้งแรก (First Impression) ให้ผู้เข้าร่วมเปิดใจ เห็นความสำคัญและอยากอยู่ร่วมการเรียนรู้จนครบกำหนดการ
2. ควรกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมได้พูดความหมายของภาพที่เลือกทุกคน อาจมีบางคนไม่พร้อมพูดก็อาจผ่านไปที่คนอื่นๆ ก่อนแล้วจึงกลับมาเชิญให้พูดอีกครั้ง นอกจากนี้มีภาวะที่ไม่ต้องการพูดจริงๆ ก็ไม่ต้องบังคับ
3. ตลอดกิจกรรมแนะนำตัวผ่านภาพนี้ ไม่ควรรีบเก็บภาพออกจากพื้นจนกว่าจะจบ ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้วุ่นวาย และสร้างบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนกัน

กิจกรรมที่ 2 :

ย้อนรอยวัยรุ่น

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้าร่วม

1. ทบทวนความรู้สึกของตนเองในวัยรุ่น และวิเคราะห์เปรียบเทียบ ความเป็นวัยรุ่นในแต่ละยุคสมัย
2. วิเคราะห์ช่องว่างระหว่างผู้ใหญ่กับวัยรุ่น และระบุวิธีการลดช่องว่างในการสื่อสารกัน

เวลา

45 นาที

อุปกรณ์

1. กระดาษฟลิปชาร์ต ปากกาเคมี กระดาษขาว
2. ป้ายโจทย์สำหรับกลุ่มย่อย หรือเขียนโจทย์ให้กลุ่ม

ขั้นตอนการทำกิจกรรม

1. เกริ่นนำ ถามนำเข้าสู่กิจกรรมว่า (5 นาที)
  - ย้อนรอยวัยรุ่น วัยรุ่นที่ว่่านี้พ่อแม่เคยผ่านมาก่อนหรือไม่ // กิจกรรมนี้จะชวนให้พ่อแม่ย้อนนึกไปถึงช่วงวัยรุ่น 15-17 ปี
  - ในสมัยนั้นเราเคยอกหักหรือไม่ // เราเคยมีดาราที่ชอบหรือไม่... คือใคร... // เรื่องที่เราและเพื่อนชอบทำคืออะไร... // เรื่องที่เบื่อมาก ๆ ในช่วงวัยรุ่นของเราคืออะไร... เป็นต้น
  - และเพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมย้อนวัย..ขอแบ่งเป็นกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นกัน
2. แบ่งผู้เข้าร่วมออกเป็น 4 กลุ่มย่อย ชี้แจงว่าแต่ละกลุ่มจะได้โจทย์ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มช่วยกันระดมความเห็นได้เต็มที่ ให้มากที่สุด ไม่มีผิดถูก

3. แจกกระดาษฟลิปชาร์ตพร้อมปากกาเคมีให้แต่ละกลุ่มๆ ละ 1 ชุด แล้วแจกโจทย์ หรือพูดให้ฟังอย่างชัดเจน โดยกลุ่ม 1 และ 2 ได้โจทย์ที่ 1 เหมือนกัน ขณะที่กลุ่ม 3 และ 4 ได้โจทย์ที่ 2 เหมือนกัน ให้เวลาระดมความเห็น 7 นาที (ผู้ดำเนินการอาจเดินกระตุ้นให้ระดมความคิดเห็น)

โจทย์สำหรับกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2

“ช่วยกันนึกถึงเรื่องที่เราทำในสมัยที่เราเป็นวัยรุ่น ซึ่งเป็นเรื่องที่พ่อแม่ ผู้ใหญ่ไม่พอใจ ไม่ชอบใจ”

โจทย์สำหรับกลุ่มที่ 3 และกลุ่มที่ 4

“ช่วยกันนึกถึงเรื่องที่วัยรุ่นสมัยนี้ทำ ซึ่งเป็นเรื่องที่เราในฐานะพ่อแม่ ผู้ใหญ่ไม่ชอบ ไม่พอใจ”

4. เมื่อหมดเวลา ให้กลุ่มที่ 1 นำเสนอสิ่งที่ระดมได้ในวงใหญ่ โดยกลุ่มที่ 2 ซึ่งได้โจทย์เดียวกันฟังแล้วขีดเรื่องที่เหมือนกันออก และเมื่อจบกลุ่มแรกให้อีกกลุ่มนำเสนอเพิ่มเติมเฉพาะประเด็นที่ต่างออกไป แล้วนำกระดาษที่นำเสนอติดไว้ด้านหลังห้องเพื่อใช้แลกเปลี่ยนกัน
5. จากนั้น ให้กลุ่มที่ 3 นำเสนอ โดยกลุ่มที่ 4 ให้เสนอเพิ่มเติมเรื่องที่มีเนื้อหาต่างกัน และติดกระดาษไว้ด้านหลังห้องเพื่อใช้แลกเปลี่ยนกัน
6. เมื่อนำเสนอครบทั้ง 4 กลุ่มแล้ว ผู้ดำเนินการชวนคุย ดังนี้
1. จากสิ่งที่เพื่อนระดมได้ มีข้อสังเกตอะไรบ้าง
  2. วัยรุ่นสมัยก่อนกับสมัยนี้ เหมือนหรือต่างกันอย่างไร / อะไรเหมือน อะไรต่าง..
  3. สังคมและสภาพแวดล้อมสมัยนี้ที่ต่างกับสมัยก่อนคืออะไรบ้าง
  4. สิ่งต่างนี้ “ส่งผล” ต่อชีวิตลูกหลานอย่างไร

5. หากเราเกิดเป็นวัยรุ่นยุคนี้ เราจะทำเหมือนหรือต่างไปจากที่วัยรุ่นยุคนี้ทำ
  6. อะไรทำให้เรายอมรับพฤติกรรมบางอย่างของวัยรุ่นสมัยนี้ไม่ได้ ทั้งที่ตอนเป็นวัยรุ่น เราก็เคยทำคล้ายๆ กัน หรือถ้าเราเป็นวัยรุ่นยุคนี้ ก็คงเป็นเหมือนกัน
  7. ในฐานะ “พ่อแม่” เมื่อเราเข้าใจ “ความเป็นวัยรุ่น” และสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนไป เราจะช่วยเตรียมวัยรุ่นให้อยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างไรบ้าง
7. ผู้ดำเนินการสรุปประเด็นสำคัญเพิ่มเติม ดังนี้
- ธรรมชาติของวัยรุ่นไม่ว่าจะยุคใด สมัยใด ก็ล้วนไม่ต่างกัน คืออยากรู้ อยากลอง ชอบท้าทาย ยิ่งห้ามเหมือนยิ่งยุ และมีความสนใจในเรื่องเพศ ซึ่งเป็นผลมาจากการเติบโตและเปลี่ยนแปลงไปของร่างกายตามธรรมชาติ เราเรียกรวมๆ ว่า **“ความเป็นวัยรุ่น”**
  - สิ่งที่เปลี่ยนคือ สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การสื่อสาร เทคโนโลยี การคมนาคม วัยรุ่นในยุคนี้จึงเรียนรู้และปรับตัวไปตามสภาพแวดล้อม จึงส่งผลให้การแสดงออกของวัยรุ่นเปลี่ยนตามไปด้วย เช่น ใจร้อนขึ้น อยากมี อยากได้ มีค่านิยมทางวัตถุสูง แต่งกายตามแฟชั่น เลียนแบบดารา ฯลฯ และเป็นไปได้ว่าหากพ่อแม่เกิดเป็นวัยรุ่นยุคนี้ เราก็คงทำอะไรที่ไม่ต่างไปจากวัยรุ่นยุคนี้ทำ
  - ที่สำคัญ “ผู้ใหญ่ในชีวิตเด็ก” ก็ได้รับผลพวงของการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วย ทำให้มีช่องว่างในการดูแลลูกหลานมากแตกต่างจากยุคก่อน

- ประเด็นสำคัญกว่า คือ เราจะช่วยกันเตรียมเด็กให้สามารถใช้ชีวิตอย่างเท่าทันและเอาตัวรอดในสังคมทุกวันนี้ได้อย่างมีความสุข ปลอดภัย รับผิดชอบทั้งตัวเองและคนที่เกี่ยวข้องได้อย่างไร เพราะการกล่าวโทษสังคม สื่อ หรือกระทั่งโทษว่าตัวเด็กไม่ดี ไม่ช่วยแก้ปัญหาได้

8. ถามสรุปการเรียนรู้

- พ่อแม่ได้ประโยชน์อะไรจากกิจกรรมย้อนรอยวัยรุ่นบ้าง
- ผ่านกิจกรรมนี้แล้วพ่อแม่ตั้งใจว่าอย่างไรบ้าง

9. เชื่อมโยงไปสู่กิจกรรมฝึกทักษะ โดยชี้แจงว่า

- เราได้ทบทวนความเป็นพ่อแม่ ที่ลูกกับเราอาจเข้าใจไม่ตรงกัน แล้วเราก็พบว่าเด็กที่เคยน่ารัก พอเป็นวัยรุ่นเขาเปลี่ยนไป เพราะเป็นผลจากพัฒนาการทางธรรมชาติ ขณะเดียวกันวัยรุ่นยุคนี้ น่าห่วงกว่ายุคก่อนเพราะสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป
- รู้แบบนี้แล้วพ่อแม่ผู้ปกครองคงอยากจะปรับ แต่วิธีการจะทำอย่างไร กิจกรรมถัดไปมีคำตอบให้ แล้วเราจะได้ฝึกทักษะสำคัญด้านการสื่อสารพูดคุยเชิงบวกกัน

หมายเหตุสำหรับผู้ดำเนินการ

“ย้อนรอยวัยรุ่น” ถือเป็นกิจกรรมที่สร้างมุมมองให้พ่อแม่ได้เข้าใจลูกหลานวัยรุ่นได้ดี เพราะพ่อแม่เคยเป็นวัยรุ่นมาก่อน แต่ลูกหลานไม่เคยเป็นพ่อแม่

อย่างไรก็ดี มีข้อพึงระวังสำหรับผู้ดำเนินการ เช่น มักมีการถกเถียง หรือมีความเชื่อบางอย่างที่มาจากผู้เข้าร่วมที่อาจพาลงประเด็น เช่น

- เด็กสมัยนี้ไม่มีสัมมาคารวะ //ไม่มีวัฒนธรรม //ติดโทรศัพท์ // ติดเกม //ไม่สนใจบ้านเมือง // ดื้อ ฯลฯ
- ผู้ดำเนินการต้องชวนคิดให้ชัดเจนว่า ที่เห็นว่าวัยรุ่นสมัยนี้เป็นแบบนี้ เพราะอะไร ซึ่งล้วนมีเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม สื่อ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี ฯลฯ ที่ห้ามได้ไม่ และ “ส่งผลถึงวิถีชีวิต” ของเด็กยุคนี้ที่น่าเป็นห่วงกว่ายุคพ่อแม่เป็นวัยรุ่น
- ต้องชวนพ่อแม่ให้ได้คิดว่า วิธีการดูแลลูกหลานยุคนี้จะใช้แบบเดิมที่ปู่ย่า ตายาย เลี้ยงดูพ่อแม่มาในสมัยก่อน ไม่เพียงพอ
- พ่อแม่รักห่วง แต่วิธีการแสดงออกเป็นแบบบอกๆ สอนๆ บ่นๆ เสมอๆ ก็อาจทำให้ลูกหลานไม่มีความสุข อาจเชื่อมโยงจากกิจกรรมที่ 1 แนะนำตัวผ่านภาพก็ได้ เช่น พ่อแม่รัก ห่วง เปรียบเหมือนเป็นต้นไม้ (เป็นร่มโพธิ์ ร่มไทร) แต่วิธีการส่งผ่านความห่วง อาจทำให้ลูกหลานมีภาพเราเหมือนระเบิด เป็นต้น

กิจกรรมที่ 3 : เส้นชีวิต

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้าร่วม

1. เข้าใจว่า “เรื่องเพศ” มีความหมายมากกว่า “การร่วมเพศ”
2. เข้าใจว่า “เรื่องเพศ” คือส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย มีพัฒนาการตามธรรมชาติของแต่ละวัย โดยเฉพาะช่วงวัยรุ่นพัฒนาการตามวัย ส่งผลถึงพฤติกรรมที่ต่างจากวัยเด็ก
3. เห็นความสำคัญของการที่พ่อแม่ต้องสื่อสารเรื่องเพศกับลูกมากขึ้น และตระหนักว่ายิ่งพูดเร็วยิ่งส่งผลดีต่อวิถีชีวิตของลูกหลาน

เวลา

45 นาที

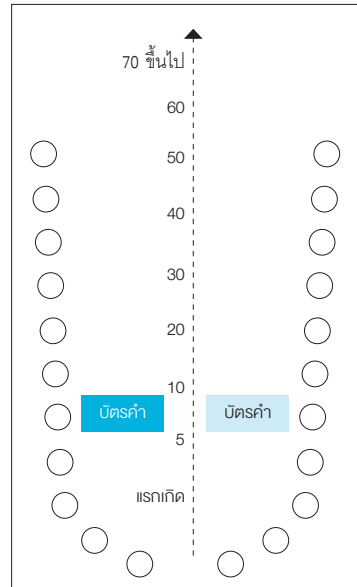
อุปกรณ์

1. บัตรคำเรื่องเพศ 2 ชุด (สีส้ม กับ สีเขียว) ข้อความละ 1 แผ่น (ขนาดครึ่งเอสี่ แนวนอน)
2. ป้ายช่วงอายุ (แรกเกิด, 5, 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70 ปีขึ้นไป)

บัตรคำชุดที่ 1 ชุดพัฒนาการทางเพศ	บัตรคำชุดที่ 2 ชุดพฤติกรรมทางเพศ
<ul style="list-style-type: none"> เริ่มมีความรู้สึกทางเพศ 	<ul style="list-style-type: none"> มีแฟนคนแรก
<ul style="list-style-type: none"> สำรวจและสัมผัสอวัยวะเพศเป็นครั้งแรก 	<ul style="list-style-type: none"> อกหัก
<ul style="list-style-type: none"> รับรู้ลักษณะทางเพศตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก
<ul style="list-style-type: none"> รับรู้บทบาทหญิงและชาย 	<ul style="list-style-type: none"> การมีคู่นอนคนอื่น นอกจากคู่ประจำ
<ul style="list-style-type: none"> รู้รสนิยมทางเพศของตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> แต่งงาน
<ul style="list-style-type: none"> เริ่มตั้งคำถามเรื่องเพศ 	<ul style="list-style-type: none"> มีลูก
<ul style="list-style-type: none"> เริ่มมีความสนใจ รู้สึกอยากใกล้ชิดคนพิเศษ 	<ul style="list-style-type: none"> เริ่มต้นชีวิตคู่อใหม่
<ul style="list-style-type: none"> เริ่มผลិតต่อสุจี 	<ul style="list-style-type: none"> รู้จักวิธีคุมกำเนิด
<ul style="list-style-type: none"> เริ่มมีประจำเดือน 	<ul style="list-style-type: none"> ติดเชื้อเอชไอวี
<ul style="list-style-type: none"> เริ่มแสดงออกด้านอารมณ์รักหรือความรู้สึกพิเศษ 	<ul style="list-style-type: none"> ติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์
<ul style="list-style-type: none"> มีความต้องการทางเพศ 	<ul style="list-style-type: none"> ท้องไม่พร้อม
<ul style="list-style-type: none"> ตั้งท้อง หรือทำให้ผู้หญิงท้อง 	<ul style="list-style-type: none"> มีเซ็กส์โดยไม่ได้ป้องกัน
<ul style="list-style-type: none"> หมดประจำเดือน 	<ul style="list-style-type: none"> ใช้อุปกรณ์ป้องกันการตั้งท้อง
<ul style="list-style-type: none"> ความต้องการทางเพศลดลง 	<ul style="list-style-type: none"> ใช้อุปกรณ์ป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี
<ul style="list-style-type: none"> หมดความต้องการทางเพศ 	<ul style="list-style-type: none"> ไปรับบริการตรวจสุขภาพทางเพศเป็นครั้งแรก
<ul style="list-style-type: none"> เสื่อมสมรรถภาพทางเพศ 	<ul style="list-style-type: none"> ปรึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศเป็นครั้งแรก
	<ul style="list-style-type: none"> กังวลเรื่องขนาดรูปร่างของตนเอง
	<ul style="list-style-type: none"> ทำแท้ง

ขั้นตอนการทำการกิจกรรม

1. เกริ่นนำว่า จากกิจกรรมแนะนำตัวผ่านภาพ เราเห็นว่าถ้าเรากับลูกมีภาพที่ต่างกัน บ้านไม่น่าอยู่ และถามนำเข้าสู่กิจกรรมว่า **“ถ้าบ้านไม่น่าอยู่ลูกอยากไปไหน / และไปเผชิญกับอะไรบ้าง / หนึ่งในนั้นอาจเป็นเรื่องเพศได้หรือไม่ / ปกติพ่อแม่คุยกับลูกเรื่องเพศ หรือไม่ เพราะเหตุใด”** กิจกรรมนี้จะชวนให้พ่อแม่เข้าใจลักษณะของลูกหลานที่เป็นวัยรุ่น ว่ามีเหตุที่มาเป็นอย่างไร
2. ให้ผู้เข้าร่วมช่วยกันระดมคำตอบ แบบไม่มีถูกผิดจากคำถาม **“เมื่อพูดถึงคำว่า “เพศ” นึกถึงอะไร”** จดคำตอบทั้งหมดที่ได้รับบนกระดานฟลิปชาร์ต
3. เมื่อระดมได้พอสมควรแล้ว (ไม่เกิน 3 นาที) ชวนผู้เข้าร่วมดูคำตอบต่างๆ ที่จดไว้ และชวนตั้งข้อสังเกตว่าคำตอบที่ได้มีอะไรบ้าง
4. ผู้ดำเนินกรสรุปให้เห็นว่าเรื่องเพศครอบคลุมหลายเรื่อง และที่สำคัญคือ **“เรื่องเพศไม่ได้มีความหมายแค่การมีเพศสัมพันธ์เท่านั้น”** จำเป็นต้องรู้ เพราะถ้าไม่รู้จะส่งผลกระทบได้
5. ถามว่าจากคำตอบเรื่องเพศ เกี่ยวข้องกับวัยใดบ้าง ขั้นตอนนี้ผู้ดำเนินการหยิบป้ายช่วงอายุแต่ละใบและถามสั้นๆ ว่าเกี่ยวข้องอย่างไร เช่น แรกเกิดเกี่ยวหรือไม่, 5 ปี, 10 ปี, ... ไปจนถึง 70 ปีขึ้นไป และเรียงป้ายอายุแต่ละใบ ไว้เป็นแนวเส้นตรงเรียงลำดับตามภาพตัวอย่าง

6. จากนั้นบอกเพื่อให้หลากหลายและทุกคนมีส่วนร่วม จะมีบัตรคำที่ทีมงานคละสีไว้ แจกให้คนละอย่างน้อย 1 ใบ เมื่อได้บัตรคำแล้วแต่ละคนลองพิจารณาว่า ข้อความในบัตรคำที่ได้รับนั้น **จะเกิดขึ้นกับคนส่วนมากในสังคมช่วงวัยใด ซึ่งอาจไม่ใช่ตัวเราเอง**
7. ทีมงานถือบัตรคำที่คละสีกัน คำนวณว่ามีข้อความลง เดินแจกให้ผู้เข้าร่วมหยิบไว้ (บางคนอาจได้มากกว่า 1 ใบ) และเมื่อเห็นข้อความที่ตัวเองได้ อาจมีเสียงหัวเราะ ฮือฮา หรือแซวกัน ผู้ดำเนินการต้องดูแลบรรยากาศให้สนุก ปลอดภัย ไม่หยอกล้อกันด้วย
8. ผู้ดำเนินรายการ**ย้ำว่าข้อความในบัตรคำ ไม่ใช่เรา** และให้**ผู้เข้าร่วมอ่านข้อความบนบัตรคำทีละคน** โดยออกเสียงให้เพื่อนในวงได้ยิน จากนั้นนำบัตรคำไปวางไว้ในช่วงวัยที่คิดว่าเหตุการณ์นั้นจะเกิดกับคนส่วนใหญ่ (**ไม่มีผิดถูก สงสัยอย่างไรค่อยมาแลกเปลี่ยนกัน**) ให้วางบัตรคำแยกฝั่งซ้ายสีหนึ่ง ฝั่งขวาอีกสีหนึ่ง ผู้ดำเนินการต้องคอยดูแลบรรยากาศในระหว่างอ่านข้อความและวางบัตรคำ
9. เมื่อวางบัตรทั้งหมดแล้ว ผู้ดำเนินการชวนพูดคุย (ถาม และฟัง) ดูบัตรคำโดยใช้คำถามต่อไปนี้
  1. มีข้อสังเกตอะไรบ้าง จากบัตรคำที่วางตามช่วงอายุต่างๆ
  2. มีบัตรคำใดบ้างที่อยากสลับที่วาง เพราะอะไร (ให้ผู้เข้าร่วมเดินมาดูได้ หากมีบัตรคำหลายใบที่อยากเปลี่ยนที่วาง ขอฟังเหตุผลประกอบการพูดคุยทีละบัตรคำ-ซึ่งไม่มีผิดถูก สามารถเกิดขึ้นได้หลายช่วงวัยตามเงื่อนไขของแต่ละบุคคล)
  3. บัตรคำส่วนใหญ่ เกิดขึ้นในช่วงวัยใดมากที่สุด เพราะอะไร
  4. บัตรคำสองสี ต่างกันอย่างไร (อาจถามเพิ่มว่าฝั่งสีใดห้ามไม่ได้ ฝั่งสีใดห้ามได้ / ไม่มีได้)

5. บัตรสองสี เกี่ยวข้องกันอย่างไร
6. สำหรับพ่อแม่ในการพูดคุยเรื่องเพศกับลูก เรื่องใดคุยง่าย เรื่องใด คุยยาก เพราะเหตุใด
7. เมื่อเห็นเรื่องเพศในแต่ละช่วงชีวิตแล้ว คิดว่าลูกหลานของเราได้ เรียนรู้เรื่องเหล่านี้เพียงพอหรือไม่ และเรียนรู้จากที่ใด
8. หากไม่ได้เรียนรู้เรื่องเพศ หรือเรียนรู้อย่างไม่ถูกต้อง อาจส่งผล อะไรได้บ้าง
9. เราควรเริ่มพูดคุยเรื่องเพศกับลูกตั้งแต่เมื่อใด เพราะอะไร
10. ชวนผู้เข้าร่วมช่วยกันสรุปกิจกรรม โดยใช้คำถามว่า
  - สิ่งที่ได้เรียนรู้ หรือเราได้ประโยชน์อะไรบ้างจากกิจกรรมนี้
  - เมื่อทำกิจกรรมเส้นชีวิตแล้ว รู้สึกอย่างไรต่อการพูดคุยเรื่องเพศกับ ลูก
  - อะไรจะช่วยให้พ่อแม่สามารถพูดคุยกับลูกในเรื่องเพศได้ง่ายขึ้น
11. ถ้าโอกาสเหมาะสม และสังเกตเห็นว่าผู้เข้าร่วมสนใจ ผู้ดำเนินการอาจ เพิ่มเติมประเด็นสำคัญ ดังนี้
  - เรื่องเพศเป็นเรื่องวิถีชีวิต ไม่ใช่แค่เรื่องการร่วมเพศ และเป็นส่วน หนึ่งของชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย พัฒนาการทางเพศเป็นเรื่อง ธรรมชาติของมนุษย์ ในขณะที่เดียวกัน เรื่องเพศยังเป็นเรื่องของ อารมณ์ ความรู้สึก สัมพันธภาพ พฤติกรรมการแสดงออก สุขภาพ เพศสภาพ รวมทั้งมีเรื่องสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม กฎหมาย เข้า มาเกี่ยวข้องด้วย

- เรื่องเพศมีทั้งมิติที่เป็นเรื่องส่วนบุคคล และส่วนรวม
- “เส้นชีวิต” นอกจากสะท้อนให้เห็น “ธรรมชาติ” ของแต่ละช่วงวัยในเรื่องเพศแล้ว ยังทำให้เห็นว่ามี “การให้คุณค่า” ในเรื่องเพศโดยสังคม ผ่านการสั่งสอนหรือกำหนดว่าวัยไหนควรทำหรือไม่ควรทำอะไร รวมทั้งมีความคาดหวังต่อเรื่องเพศและพฤติกรรมทางเพศของคนในสังคม “สังคม” จึงมีบทบาทหล่อหลอม เปลี่ยนแปลง การรับรู้ การเรียนรู้เรื่องเพศของคน

หมายเหตุสำหรับผู้ดำเนินการ

กิจกรรมเส้นชีวิต เป็นกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อช่วยในการปรับวิธีคิดและความเข้าใจของผู้เข้ารับการอบรมใน “เรื่องเพศ” และ “เพศวิถีศึกษา”

เมื่อพูดถึงเรื่องเพศ คนส่วนใหญ่มักคิดว่าเป็นเรื่องเพศสัมพันธ์ ซึ่งเชื่อว่าเป็นเรื่องน่าอาย ควรปกปิด ไม่ควรนำมาพูดคุย จึงกังวลว่า การพูดหรือสอนเรื่องเพศ/เพศศึกษา จะเป็นการชี้โพรงให้กระรอก และเห็นว่าเรื่องเพศไม่ใช่เรื่องของเด็กหรือวัยรุ่น ในขณะที่บางส่วนคิดว่า เรื่องเพศเป็นเรื่องธรรมชาติ ถึงเวลาคนก็จะเรียนรู้เอง

กิจกรรม “เส้นชีวิต” ทำให้เห็นว่า

- เรื่องเพศเป็นเรื่องธรรมชาติเกี่ยวข้องกับทุกช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย
- เรื่องเพศครอบคลุมหลายมิติ มากกว่าเรื่องการร่วมเพศ
- สังคม วัฒนธรรม มีส่วนกำหนดความคิด ความเชื่อ บทบาทการแสดงออก/พฤติกรรมของสมาชิกในสังคม
- เรื่องเพศจึงจำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้ เพื่อให้รู้จักดูแลตนเอง เรียนรู้ที่จะอยู่กับคนอื่น ๆ และเพื่อป้องกันผลกระทบในทางลบ

กิจกรรมที่ 4 :

เรื่องของเจน

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกถึงความซับซ้อนของสถานการณ์ และปัญหาทางเพศของวัยรุ่น

เวลา 20-30 นาที

อุปกรณ์ ข้อมูล “เรื่องของเจน”

ขั้นตอนการำกิจกรรม

1. ผู้ดำเนินกรรณำกรีนนำว่า ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงของสังคม สื่อ สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี เรื่องเพศเป็นเรื่องที่พ่อแม่ต้องใส่ใจและให้ความสำคัญ เพราะวัยรุ่นมีโอกาที่เข้าไเกี่ยวข้อง และมีหลายปัจจัยเงื่อนไขที่เอื้อต่อการมีเพศสัมพันธ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อชีวิตได้ง่าย กิจกรรมนี้จะทำให้เห็นแง่มุมต่างๆ เห็นถึงวิถีชีวิตทางเพศของวัยรุ่นยุคนี้ และได้ทบทวนตามว่าพ่อแม่จะเตรียมตัวอย่างไร
2. ถามผู้เข้าร่วมว่า
  - โดยทั่วไปเรื่องเพศ ลูกจะคุยกับพ่อแม่หรือไม่ อย่างไร
  - ถ้าคุย คุยกันแบบไหน แต่ละแบบส่งผลอย่างไร
  - ถ้าไม่คุย คิดว่าเป็นเพราะเหตุใด // ตอนเราเป็นเด็กคุยกับพ่อแม่หรือไม่ เพราะอะไร
3. ชี้แจงว่าจะมีเรื่องราวที่เป็นชีวิตจริงของวัยรุ่นหญิงคนหนึ่งชื่อสมมติว่า “เจน” และให้ทีมงานคนหนึ่งอ่าน “เรื่องของเจน” ด้วยสื่่มเสียงชัดเจน

ชวนติดตามให้ทุกคนได้ยิน โดยระหว่างฟังขอให้ทุกคนลองคิดตาม
ใน 2 เรื่องว่า ฟังแล้วเรารู้สึกอย่างไร และ เกิดคำถามอะไรขึ้นในใจ
บ้าง

4. เมื่อฟังจบแล้ว ใช้คำถามชวนคุย ดังนี้
  - 1) ได้ฟังเรื่องของเจนแล้ว รู้สึกอย่างไร
  - 2) มีคำถามอะไรเกิดขึ้นในใจบ้างระหว่างที่ฟังเรื่องของเจน
  - 3) เจนสนิทกับพ่อแม่หรือไม่ มีเรื่องอะไรบ้างที่เจนเลือกจะไม่คุยกับพ่อแม่ เพราะอะไร
  - 4) ลูกรู้ได้อย่างไรว่าพ่อแม่ไม่ชอบ และจะเสียใจถ้าลูกเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ
  - 5) จากกรณีของเจน การที่ลูกไม่คุยกับพ่อแม่ส่งผลอย่างไร
  - 6) คิดว่าสถานการณ์แบบเจน อาจเกิดขึ้นกับลูกหลานของเราได้หรือไม่ อย่างไร
  - 7) ถ้าอยากให้ลูกหลานคุยเรื่องเพศกับเรา พ่อแม่ผู้ปกครองต้องทำอย่างไร
5. ผู้ดำเนินการชวนตั้งข้อสังเกตจากเรื่องของเจนว่า
  - เหตุที่ลูกคุยได้ทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่องเพศ เพราะเด็กเรียนรู้ความคาดหวังของพ่อแม่จากคำพูด การบ่น การตำหนิคนอื่นในข่าว หนังสือ เรื่องวัยรุ่นคนอื่น ๆ ดู ห้าม บอก เป็นต้น
  - “เด็กดี” ในความรู้สึกของ “พ่อแม่” ที่เรียนเก่ง กลับบ้านตรงเวลา คุยคุยกับเราปกติ อาจไม่ได้แปลว่าจะไม่พบเจอหรือมีปัญหาเรื่องเพศ ต้องคุย ฟัง สังเกต ถามไถ่
  - ท่าทีของพ่อแม่สำคัญมากต้องทำให้ลูกรู้สึกว่า คุยกับพ่อแม่ได้และจะไม่ถูกตำหนิ
6. ถามเชื่อมโยงปิดว่า “กิจกรรมนี้ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครอง ได้เรียนรู้หรือตั้งใจว่า...อะไรบ้าง”

เรื่องงอแง

เจน เป็นเด็กสาวที่เพิ่งจบปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยในจังหวัดแห่งหนึ่ง ระหว่างกำลังรอรับปริญญา เธอก็พบว่าตัวเองเป็นโรคหนองในเนื่องจากแฟนไปพบหมอที่คลินิกกามโรค เพื่อรักษาอาการหนองในและหมอบอกให้พาเจนไปตรวจ เจนตกใจเมื่อหมอแจ้งว่าตนเองเป็นโรคหนองในด้วยทั้งที่ร่างกายเธอไม่ได้แสดงอาการใดๆ ออกมา

แต่ไม่ใช่ครั้งแรกที่เจนต้องเผชิญกับผลที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกัน ตั้งแต่โตเป็นสาวและเริ่มรู้จักกับอารมณ์ทางเพศและความรัก เจนมีแฟนผู้ชายที่คบหาและมีเพศสัมพันธ์ด้วยกันมาก่อนหน้าี่สองคน ผู้ชายคนแรกที่ทำให้เจนรู้จักกับความรักและความรู้สึกทางเพศ เป็นเพื่อนที่อยู่หมู่บ้านใกล้เคียงกัน ตอนนั้นเจนยังเรียนอยู่ชั้น ม.4 ความรักในครั้งนั้นทำให้เจนหันเหความสนใจจากเด็กที่เคยตั้งใจเรียน สนใจการทำกิจกรรมของโรงเรียน มาเป็นการเฝ้ารอคอยที่จะได้ใช้เวลาอยู่กับคนรักให้มากที่สุด เจนยอมโกหกพ่อแม่ว่าไปเรียนกวดวิชาในตอนเย็น เพื่อจะได้ไปอยู่กับแฟนแทน และหาทางกลับบ้านให้ ตรงเวลาทุกวัน เพื่อไม่ให้พ่อแม่ผิดสังเกตกับความประพฤติดของเธอ ในช่วงของการคบหากับแฟนคนแรก เจนให้แฟนใช้ถุงยางอนามัยเป็นครั้งคราว ความรักครั้งนั้นจบลงเมื่อต่างคนต้องไปเรียนคนละจังหวัด

หลังจากจบชั้น ม.6 โดยไม่มีเหตุการณ์ใดๆ ที่เป็นผลจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ป้องกัน เจนตัดสินใจมาเรียนต่อที่จังหวัดในระดับอุดมศึกษา เธอได้ทุนการศึกษาจากมหาวิทยาลัย สร้างความภูมิใจให้กับพ่อแม่ของเธออย่างมาก การใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยห่างไกลสายตา

พ่อแม่ เพราะมาอยู่หอพักในจังหวัดกับน้องชายทำให้เงินเปลี่ยนไป เธอสารภาพว่าสนใจการเที่ยวกลางคืน การใช้ชีวิตที่สนุกสนาน ฟุ่ฟามากกว่าการเรียน จึงทำให้เกรดตกไปมาก และระหว่างนั้นเธอก็มีความรักครั้งใหม่กับแฟนคนที่สอง เมื่อตัดสินใจใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับแฟนคนที่สองโดยไม่บอกให้พ่อแม่รู้ เงินจึงต้องหาทางออกเองเมื่อเงินขาดมือ เพราะฐานะทางบ้านแฟนก็ไม่ได้ดีเท่าไร เขาต้องอาศัยเธออยู่เสมอในเรื่องค่าใช้จ่าย และเนื่องจากช่วงนั้น พ่อเธอป่วยกระเสาะกระแสะ ทำให้เธอเกรงใจไม่กล้าขอเงินจากครอบครัวเพิ่ม

เงินจึงตัดสินใจขายบริการทางเพศ โดยได้รับคำแนะนำจากเพื่อนในกลุ่มที่เที่ยวกลางคืนด้วยกันว่าเป็นทางที่หาเงินได้ง่ายและไวที่สุด เงินปิดบังเรื่องนี้ไม่ให้แฟนที่อยู่ด้วยกันรู้ว่าเธอหาเงินมาให้เขาใช้อย่างไร ระหว่างที่คบกับแฟนคนที่สองทั้งเงินและแฟนเลือกใช้การหลังข้างนอก และการนับวันในการคุมกำเนิดแทนการใช้ถุงยางอนามัย แล้วเงินก็ท้อง โดยที่เธอยังเรียนอยู่ชั้นปีที่สองในมหาวิทยาลัย เธอจึง ตัดสินใจทำแท้งโดยใช้ยาเพื่อขับเลือดออก แต่ผลจากการทำแท้งโดยตนเองทำให้เธอตกเลือดไม่หยุด

ทำให้แม่เพิ่งได้รับรู้ความจริงในการใช้ชีวิตทางเพศของเธอ เมื่อโรงพยาบาลโทรไปแจ้งให้แม่รับรู้ ว่า ลูกสาวต้องเข้ามานอนที่โรงพยาบาลด้วยเหตุผลอะไร เงินยอมรับว่าเธอไม่พร้อมที่จะเป็นฝ่ายบอกเล่าเรื่องราวส่วนตัวในชีวิตของเธอให้พ่อแม่รับรู้ แม้ว่าเธอกับพ่อแม่จะมีความสนิทสนมกันมากก็ตาม เหตุผลสั้นๆ ที่เงินให้ว่าต้องปิดบังเรื่องราวชีวิตทางเพศของเธอก็คือ **“หนูกกลัวพ่อแม่เสียใจ”**

กิจกรรมที่ 5 :

คุยเรื่องเพศกับวัยรุ่น

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้าร่วม

1. สำรวจความรู้สึกของตนเองเมื่อเห็นคำถามเรื่องเพศของลูกวัยรุ่น
2. สามารถเผชิญคำถามเรื่องเพศด้วยท่าทีที่เป็นมิตร
3. ได้แนวทางการตอบหรือพูดคุยกับลูกเรื่องเพศ

เวลา

45 นาที

อุปกรณ์

1. แผ่นคำถามเรื่องเพศ แผ่นละ 1 คำถาม รวม 10 ข้อ
2. แผ่นคำถามทั้ง 10 ข้อบนกระดาษฟลิปชาร์ตที่มองเห็นได้ทั้งห้อง

ขั้นตอนการทำกิจกรรม

1. เกริ่นนำว่าจากที่เราคุยกันมาเมื่อสักครู่นี้เรื่องการพูดคุยเรื่องเพศกับลูกนั้น ควรพูดคุยตั้งแต่ลูกยังเล็ก ขณะเดียวกันท่าทีในการพูดคุยก็มีส่วนสำคัญมากที่จะสร้างความไว้วางใจระหว่างพ่อแม่กับลูก
2. ถามผู้เข้าร่วมว่า ตอนที่เราเป็นวัยรุ่น เรามีคำถามเรื่องเพศอะไรบ้างจดบนฟลิปชาร์ต
3. เมื่อได้คำถามจำนวนหนึ่ง ถามต่อว่าตอนที่อยากรู้เรื่องเหล่านี้ เราหาคำตอบอย่างไร
4. อธิบายว่า กิจกรรม “คุยเรื่องเพศกับวัยรุ่น” นี้ เป็นการชวนกันสำรวจคำถามเรื่องเพศที่เด็กๆ สมัยนี้สนใจ โดยคำถามได้มาจากเว็บไซต์ของมูลนิธิแพथูเฮลท์ ที่มีน้องๆ มาตั้งกระทู้ถาม

5. นำเสนอคำถามยอดฮิต 10 ข้อของวัยรุ่น และถามความรู้สึกต่อคำถามที่เห็น

คำถามเรื่องเพศ (จาก 10 คำถามยอดฮิตที่วัยรุ่นสนใจ)

- 1) เป็นผู้หญิง หากเกิดอารมณ์ทางเพศขึ้นมาจะอย่างไร?
  - 2) ทำไมอวัยวะเพศชายถึงแข็งตัว?
  - 3) ตกขาวคืออะไร?
  - 4) ถ้าช่วยตัวเองบ่อยๆ จะทำให้จู๋ใหญ่ขึ้นจริงไหม?
  - 5) ขนตรงนั้นของผู้หญิงมีลักษณะอย่างไร นุ่มรีเปล่า ขนของหนูมันหยาบ เป็นเพราะอะไร?
  - 6) จุดสุดยอดคืออะไร?
  - 7) เราจะรู้ได้ยังไงว่าผู้หญิงคนไหนบริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์?
  - 8) ถ้าเกิดท้องขึ้นมาแล้วกินยาสตรีเพ็ญภาค จะทำให้แท้งไหม?
  - 9) ใส่ถุงยางอนามัยซ้อนกันสองชั้นจะปลอดภัยกว่าจริงหรือเปล่า?
  - 10) หนูมักจะคุยเล่นกับเพื่อนผู้ชายคนหนึ่งเป็นประจำ ยิ่งคุยก็ยิ่งชอบเขา แต่เวลาเพื่อนล้อกลับปฏิเสธ นึกถึงเขาที่ไรใจเต้นแรงทุกที อย่างนี้เรียกว่า “รัก” ไหม?
6. จากนั้นผู้ดำเนินกรให้ผู้เข้าร่วมจับคู่ หรือจับกลุ่มให้ได้ 10 กลุ่ม และอธิบายว่าจะเป็นการแสดงบทบาทสมมติ โดย
- ให้แต่ละคู่ตกลงกันว่าใครจะสวมบทบาทเป็นพ่อหรือแม่ และใครจะเป็นลูก จากนั้นแจกคำถามให้กับคนที่เป็ลูก
  - ลองเล่นบทบาทสมมติ โดยให้คนที่เป็ลูกถามคำถามที่ได้รับกับพ่อหรือแม่ ส่วนพ่อหรือแม่ให้ลองพยายามตอบคำถามลูก ให้เวลาเล่นบทบาทสมมติคู่ละ 2-3 นาที (ถ้าเวลาไม่พอใช้วิธีสุ่มเลือกคำถามที่วงส่วนใหญ่สนใจ หรือขออาสาสมัคร)
7. ผู้ดำเนินกรถามวงใหญ่กว้างๆ โดย

- ถามคนที่ เป็นพ่อแม่ว่า รู้สึกอย่างไรกับคำถาม และการตอบคำถามนั้นๆ
  - ถามคนที่ เป็นลูกว่า รู้สึกอย่างไรกับคำตอบที่ได้รับ
8. ผู้ดำเนินการชวนคิด โดยใช้คำถามต่อไปนี้
- การคุย/ตอบคำถามเหล่านี้ คิดว่ามีความยาก ง่ายอย่างไร
  - ถ้าต้องตอบคำถามลูกในสถานการณ์จริงๆ เราจะมีท่าที และให้คำตอบแบบเดียวกับที่แสดงบทบาทสมมติหรือไม่ เพราะอะไร
9. จากนั้น ให้เวลาแต่ละคู่ (ทั้งพ่อแม่-ลูก) ลองช่วยกันหาวิธีว่า ถ้าต้องหาคำตอบจากคำถามที่ได้รับ (5 นาที) และขอฟังวงใหญ่ถึงวิธีการหาคำตอบแลกเปลี่ยนกัน และสรุปว่าพ่อแม่ไม่ควรตอบคำถามที่ตัวเองไม่รู้ แต่ควรเห็นเป็นโอกาสที่ลูกมาถาม แล้วชวนกันพูดคุยหาคำตอบที่ถูกต้อง
10. แนะนำแนวทางการตอบคำถามทั้ง 10 ข้อ (อาจใช้การฉายภาพ เขียนหรืออ่านให้ฟังก็ได้) และชวนให้ลองเปรียบเทียบว่า แนวทางการตอบกับที่เราลองช่วยกันตอบ มีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไรบ้าง
11. ผู้ดำเนินการชวนผู้เข้าร่วมสรุปประเด็นสำคัญในการคุยเรื่องเพศกับลูก ดังนี้
- ต้องตั้งใจที่ลูกถามเรา เพราะแสดงถึงความไว้วางใจ หรือถามเพื่อประเมินท่าทีของพ่อแม่ และหรืออาจจะมีความกังวลที่ลึกกว่าตามมา
  - ดังนั้นควรตั้งใจฟังคำถามหรือฟังลูกพูดด้วยท่าทีสบายๆ ไม่ควรแสดงความวิตกกังวลตกใจ หรือความกลัวให้ลูกเห็น
  - การตอบคำถาม หรือให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และรอบด้านเป็นเรื่องสำคัญ

- ควรตอบคำถามลูกทันทีเมื่อถูกถาม ไม่ควรตำหนิหรือบ้ายเบี่ยงเลียง เปลี่ยนเรื่องคุย ไม่ควรหัวเราะ ล้อเลียน หรือแสดงว่าเป็นเรื่องตลก
- ตอบคำถามตรงไปตรงมา ตอบเฉพาะที่ลูกอยากรู้ ไม่ใช่เราอยากบอก อย่าอธิบายยืดเยื้อโดยที่ไม่ได้ตอบคำถามลูก

ตัวอย่างแนวทางการคุยเรื่องเพศกับวัยรุ่น

(จาก 10 เรื่องที่วัยรุ่นสนใจ)

1. เป็นผู้หญิง หากเกิดอารมณ์ทางเพศขึ้นมาจะอย่างไร?

ตอบ.. ผู้หญิงสามารถเกิดอารมณ์ทางเพศได้หากได้รับสิ่งเร้า เช่น ดูภาพโป๊ อยู่ใกล้ขีดเพศชาย หรือได้รับการเล้าโลม ความรู้สึกเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมชาติและหายไปเองได้หากไม่ได้รับการกระตุ้นต่อเนื่อง แต่ก็มีผู้หญิงจำนวนไม่น้อยที่จะคลี่คลายความรู้สึกทางเพศด้วยการช่วยตัวเอง การช่วยตัวเองทำให้เราได้เรียนรู้อารมณ์ทางเพศ ทำได้โดยการสัมผัสอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย เช่น หน้าอก หน้าท้อง ลำแขน ต้นขา แก้ม แผ่นหลัง สัมผัสเบาๆ ที่คลิตอริส ใช้นิ้วลูบไล้อย่างอ่อนโยนบริเวณรอบๆ แคม หรือใช้นิ้วมือเคลื่อนไหวเข้าออกบริเวณช่องคลอด ที่สำคัญต้องทำอย่างระมัดระวังและทะนุถนอม มิฉะนั้นของรักของหวงของเราอาจบอบช้ำหรือถูกขีดข่วนได้

2. ทำไมอวัยวะเพศชายถึงแข็งตัว?

ตอบ.. เมื่อมีสิ่งมากระตุ้นเร้าอารมณ์ทางเพศปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นกับร่างกายของผู้ชายคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดของอวัยวะเพศจากขนาดปกติจะขยายตัวและแข็งตัว เนื่องจากมีเลือดเข้าไปหล่อเลี้ยงเนื้อ

พุงของอวัยวะเพศมากขึ้น แต่การไหลกลับของเลือดน้อยกว่าการไหลเข้า จะสังเกตได้ว่าอวัยวะเพศจะเปลี่ยนเป็นสีชมพูหรืออมเลือด

3. ตกขาวคืออะไร?

ตอบ.. ตกขาว คือ มูกใสหรือข้น สีขาวๆ เหลืองๆ ที่ออกมาจากช่องคลอด ซึ่งลักษณะของตกขาวนี้จะแตกต่างกันไปในระหว่างช่วงของเดือน คือ ตกขาวที่เกิดในช่วงประจำเดือนหมดใหม่ๆ จะมีลักษณะขุ่นหรือหนืดเล็กน้อยแล้วก็จะค่อยๆ ใสขึ้น จนถึงหลังประจำเดือนมาวันแรกไปแล้ว 14 วัน ก็คือวันที่มีไข่ตกก็จะมีตกขาวเป็นมูกเหมือนไข่ขาวดิบ จากนั้นก็จะลดลงจนถึงประจำเดือนมาอีกครั้ง ซึ่งวงจรนี้จะหมุนเวียนไปทุกๆ รอบเดือนตามธรรมชาติ

4. ถ้าช่วยตัวเองบ่อยๆ จะทำให้จู๋ใหญ่ขึ้นจริงไหม?

ตอบ.. การช่วยตัวเองเป็นเพียงการปลดปล่อยอารมณ์ทางเพศที่เป็นสุขด้วยตัวเองเท่านั้น ไม่สามารถทำให้อวัยวะใหญ่ขึ้นได้

5. จนตรอนของผู้หญิงมีลักษณะยังไง นุ่มรีปล่า จนของหมูนับหยาบเป็นเพราะอะไร?

ตอบ.. เป็นลักษณะโดยเฉพาะของชนบริเวณนั้นเป็นธรรมชาติ จริงๆ แล้วคนที่อวัยวะเพศมีประโยชน์ต่อเราไม่น้อยเลย เช่น ปกคลุมเพื่อป้องกันเชื้อโรค ลดแรงเสียดสีเวลามีเพศสัมพันธ์ และป้องกันกลิ่นอับขึ้นภายในไม่ให้ระเหยออกมาภายนอก ใครๆ ก็เป็นกัน

6. จุดสุดยอดคืออะไร?

ตอบ.. จุดสุดยอด คือความรู้สึกที่เสียวซ่าที่สุดของการช่วยตัวเอง หรือการมีเพศสัมพันธ์ โดยในเวลานี้อารมณ์ทางเพศของเราจะพุ่งขึ้นสูงสุด ซีพีจรเต้นเร็ว กล้ามเนื้อเกร็งทั่วตัว รู้สึกอ่อนคลาย หากเป็นในผู้ชายการถึงจุดสุดยอดมักจะมีพร้อมๆ กับการหลั่งน้ำอสุจิ แต่ถ้าหากเป็นในผู้หญิงช่องคลอดก็จะบีบรัดเป็นจังหวะมีน้ำหล่อลื่นจำนวนมากที่อวัยวะเพศ

7. เราจะรู้ได้อย่างไรว่าผู้หญิงคนไหนบริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์?

ตอบ.. ผู้หญิงบริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์จะวัดแค่มีเลือดออกหรือไม่เวลา มีเพศสัมพันธ์ แค่นี้เอามาตัดสินกันไม่ได้หรอก เพราะบางคนเพียงแค่ว่าขี่จักรยาน ทำกิจกรรม หรือเล่นกีฬาที่หนัก เยื่อพรหมจารย์ก็อาจฉีกขาดได้แล้ว เรื่องจะบริสุทธิ์หรือไม่มันไม่สำคัญเลยสำหรับความรู้สึกคนรักกัน เรื่องนี้มันอยู่ที่ใจของเราว่าเรามีความรู้สึกยังไงกับเธอ ความรู้สึกดีๆ ที่สองคนมีให้กันและกัน ซึ่งมีคุณค่ามากกว่าความบริสุทธิ์ของร่างกายที่เราหมั่นยึดติดเสียอีก

8. ถ้าเกิดท้องขึ้นมาแล้วกินยาสตรีเพ็ญภาค จะทำให้แท้งไหม?

ตอบ.. ยาประเภทนี้ไม่สามารถทำให้แท้งได้ แต่ยานี้มักจะมีแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบหลัก สรรพคุณของยาจะเพิ่มการไหลเวียนของเลือด เพราะแอลกอฮอล์จะเพิ่มอัตราเผาผลาญพลังงานในร่างกาย มีผลทำให้หัวใจของเราต้องทำงานมากขึ้น เส้นเลือดส่วนปลายจะขยายตัว ใบหน้าจะมีสีแดง ในหญิงที่ตั้งครรภ์หากกินยานี้มากๆ จะมีผลทำให้เกิดความผิดปกติต่อทารกในครรภ์ ในผู้หญิงที่มีประจำเดือนหากทานยานี้เข้าไปจะทำให้เลือดออกมากกว่าปกติ เนื่องจากการขยายตัวของหลอดเลือด ซึ่งทำให้ร่างกายเสียเลือดมากไปโดยไม่จำเป็น

9. ใส่ถุงยางอนามัยซ้อนกันสองชั้นจะปลอดภัยกว่าจริงหรือเปล่า?

ตอบ.. ถุงยางอันเดียวนี่ละ ช่วยชีวิตใครต่อใครมามากมายนับไม่ถ้วนแล้ว ไม่ว่าจะช่วยจากการตั้งท้องที่ไม่พร้อมหรือช่วยป้องกันการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ หรือการติดเชื้อเอชไอวี หากเราใส่อย่างถูกวิธี คือ บีบไล่ลมทุกครั้งก่อนใช้งาน เพื่อป้องกันการแตกระหว่างใช้ และถุงยางไม่หมดอายุหรือเสื่อมสภาพ แค่นี้ก็ปลอดภัยหายห่วงไม่ต้องกังวลเวลามีเพศสัมพันธ์ ที่สำคัญถุงยางใส่แค่ชั้นเดียวก็พอ เพราะหากใส่สองชั้น โอกาสที่ถุงยางจะเสียดสีกันและเกิดการรั่วซึมได้

10. หมู่มักจะคุยเล่นกับเพื่อนผู้ชายคนหนึ่งเป็นประจำ ยิ่งคุยก็ยิ่งชอบเขา แต่เวลาเพื่อนล่อกลับปฏิเสธ บิกถึงเขาทำไมใจเต้นแรงทุกที อย่างนี้เรียกว่า “รัก” ไหม?

ตอบ.. ความรู้สึกรักกับชอบนี่มันใกล้เคียงกันเหลือเกิน จนบางครั้งเราแทบจะแยกความรู้สึกนี้ไม่ออก เราแน่ใจหรือยังว่าเรารู้จักเขาดีพอแล้ว และความรู้สึกที่มีให้ นั่นคือความรัก หรือเป็นเพียงความปลื้มที่มีคนมาสนใจในตัวเราเท่านั้น ความชอบนี่เกิดได้บ่อย กับใครก็ได้ที่เขา มีบางสิ่งบางอย่างที่ทำให้เราพึงพอใจ อาจจะเป็นหน้าตา นิสัย ความสามารถ ฯลฯ แต่ความรักนี่ต้องใช้เวลากับมันสักหน่อย ยิ่งเฝ้าลองถามตัวเองดู และความรู้สึกของเขาคนนั้นด้วย

** จากเมนู “คำถามยอดฮิต” ในเว็บไซต์เพศศึกษาชื่อ www.teenpath.net ของมูลนิธิแพथเฮลท์

หมายเหตุสำหรับผู้ดำเนินการ

ถ้าพ่อแม่ต้องคุยเรื่องเพศกับลูกวัยรุ่น

..กังวลไป..

- ลูกไม่ถามสักที ก็อาจเริ่มจากห้วงโอกาสพูดคุย โดยยกตัวอย่างจากสถานการณ์ต่างๆ ในขณะนั้น เช่น ระหว่างดูข่าว ดูละครทีวี เห็นโฆษณา เดินเล่นในห้าง นั่งรถ ฯลฯ
- บางโอกาสที่ยังไม่สะดวกใจจะคุย เช่น อยู่ในที่สาธารณะ หรืออยู่ในช่วงเวลาที่ยังไม่เหมาะสม บอกลูกว่า “เดี๋ยวเราค่อยคุยเรื่องนี้กันที่บ้าน” เป็นต้น
- ถ้าไม่รู้เรื่องที่ลูกถามก็บอกลูกตรงๆ ว่า “ไม่รู้ แต่จะลงไปหาคำตอบให้” หรือชวนลูกช่วยกันหาคำตอบว่าเพราะอะไร หรือกระดากก็บอกลูกตรงๆ ได้ ไม่แปลกเพราะเกิดมาคนละยุค

..Do / ควรทำ..

- เปิดใจรับฟัง แสดงให้ลูกเห็นว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องธรรมชาติ ไม่ใช่เรื่องผิดปกติ
- ถ้ามีเรื่องเล่าจากลูกถึงพฤติกรรมของเพื่อน หรือข่าวเชิงลบจากผลกระทบเรื่องเพศในวัยรุ่น แนะนำให้พ่อแม่ฝึกทักษะกับลูกโดยใช้คำถามให้คิด เช่น “แบบนี้หนูคิดอย่างไรอะลูก”, “เรื่อง

แบบนี้มันอาจจะเกิดกับหนูได้มั้ยลูก”, “ถ้าเกิดแบบนี้กับหนู จะรับมือหรือแก้ปัญหาอย่างไร”

- ย้ำด้วยท่าที น้ำเสียง กิริยาวาจาให้ลูกมั่นใจว่า “เมื่อไหร่ที่มีคำถาม หรือไม่สบายใจอะไรเรื่องเพศ ให้มาปรึกษาหรือถามกับพ่อแม่ได้เสมอ พ่อกับแม่พร้อมรับฟังและช่วยเหลือ”
- คุยเรื่องที่ลูกอยากรู้ ไม่ใช่เรื่องที่พ่อแม่อยากบอก พูดคุยให้สอดคล้องกับวัยของลูก ไม่ใช่ศัพท์ที่ยากเกินกว่าลูกจะเข้าใจ เช่น การตอบคำถามว่าเด็กเกิดมาจากไหน การตอบคำถามเด็กวัย 5 ปี เป็นต้น

..Don't / ไม่ควรทำ..

- ไม่ควรหลีกเลี่ยง บ่ายเบี่ยง หรือเปลี่ยนเรื่องคุยเมื่อถูกถาม
- ไม่ควรไล่ให้ไปถามพ่อ หรือถามแม่แทน
- ไม่ควรหัวเราะ ล้อเลียน หรือ แสดงให้ลูกเห็นว่าคำถามของลูกเป็นเรื่องตลก เพราะจะทำให้ลูก เกิดความสับสนและกังวลใจ อันนี้สำคัญจะส่งผลให้ในอนาคต เมื่อลูกเกิดปัญหาจะไม่ปรึกษาเรา
- ไม่ใช้น้ำเสียงตำหนิ ห้ามปราม เมื่อได้ยินคำถามที่แสดงความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องเพศของลูก
- ไม่ควรให้ลูกฟังข้อมูลต่างๆ มากมายในคราวเดียว

กิจกรรมที่ 6 :

ความคาดหวัง

แนวคิด

- พ่อแม่มีความหวังอยากเห็นลูกเป็นเช่นใด ขณะเดียวกันก็มีความคาดหวังต่อตัวเองในการเป็นพ่อแม่ด้วย ทั้งความหวังต่อลูกและต่อตนเองมีอิทธิพลต่อวิธีการเลี้ยงดูและการสื่อสารกับลูก
- วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่ต้องการหาอัตลักษณ์และความเป็นอิสระที่จะเลือกวิถีชีวิตของตนเอง เป็นเวลาที่มักมีความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับพ่อแม่ เกิดเป็นความเครียดในบ้าน
- การทบทวนความคาดหวังต่อลูกและผลกระทบ เป็นโอกาสให้พ่อแม่ได้ปรับท่าที วิธีการสื่อสารกับลูกให้เกิดทางเลือกที่ดีต่อทุกฝ่าย

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าร่วม

1. ได้ไตร่ตรองทัศนคติ ความคาดหวัง และผลกระทบที่มีต่อลูก
2. เห็นทางเลือกที่จะใช้วิธีการใหม่ หรือปรับความคาดหวังที่มีต่อลูกและต่อตนเอง

เวลา

40 - 45 นาที

อุปกรณ์

กระดาษขาว, เชือกชกคะเยอ 1 เส้น และสไลด์หรือแผนกระดาษที่เขียนโจทย์ไว้แสดง

ขั้นตอนการกำกกิจกรรม

1. เกริ่นนำ เชื่อมโยงมาจากกิจกรรมก่อนหน้านี้ และถามนำเข้าสู่กิจกรรม (5-7 นาที)
  - วัยรุ่น คนเป็นพ่อแม่เคยผ่านมาก่อนหรือไม่ // กิจกรรมนี้จะชวนให้พ่อแม่ย้อนนึกไปถึงช่วงวัยรุ่น 13-15 ปี และขอให้ทุกคนตอบคำถาม สนุกๆ ว่า
  - **ในสมัยนั้นเราเคยอกหักหรือไม่ // เราเคยมีดาราที่ชอบหรือไม่ คือใครบ้าง // มีแฟนที่ชอบหรือไม่คืออะไร // เรื่องที่เราและเพื่อนชอบทำคืออะไร // เรื่องที่เบื่อมากๆ ในช่วงวัยรุ่นของเราคืออะไร... เป็นต้น**
  - (ถือเป็นกิจกรรมย้อนรอยวัยรุ่นฉบับย่อ) โดยผู้ดำเนินการช่วงนี้ควรจะถูกคุยได้ตอบกับผู้เข้าร่วมให้สนุก ต้องเป็นคำตอบหรือความรู้สึกในช่วงวัยนั้นจริงๆ และถามต่อว่า
  - ใครในห้องนี้ไม่เคยเป็นแบบนี้สักข้อเดียวมีหรือไม่ // พ่อเราเป็นแบบนี้ พ่อแม่เราสมัยนั้นเขาเป็นอย่างไรบ้าง... ห้าม ลงโทษ หรือตามใจ
  - สรุปในช่วงนี้...ก็คล้ายๆ สมัยเรา เราอยากทำเพราะเป็นวัยรุ่น แต่พ่อแม่กลับยึดอยู่ รังไม่ให้ทำแบบนี้ ยื้อไปยื้อมา เหมือนชักคะเย่อกัน เพราะความคาดหวังต่างกัน
2. กิจกรรมนี้ เราจะชักคะเย่อกัน **เตรียมอุปกรณ์** เชือก+เทปกาแปะพื้นเป็นเส้นยาวประมาณสองฟุต ทำสองเส้นขนานกัน ห่างกันประมาณ 1 - 1.5 เมตร กลางห้อง ดูแลบริเวณไม่ให้มีสิ่งกีดขวาง
3. ผู้ดำเนินการ ถามว่าการชักคะเย่อมีผู้เล่นกี่ฝ่าย (2 ฝ่าย) ฝ่ายพ่อแม่กับ ฝ่ายลูก โดยจะขออาสาสมัครมาเล่นแต่ละฝั่ง (คนเดิมตลอดเกม) เพื่อจะดึงเชือกเป็นรอบๆ ให้ฟังกติกา คือ

- **เชือก คือ ความคาดหวังที่จะให้ลูกทำตาม**
  - **ข้างที่เป็นพ่อแม่** ให้ดึงลูกข้ามฝั่งมา ต้องการให้ทำตามมากแค่ไหน ก็ต้องดึงแรงมากเท่านั้น โดยให้ฟังความต้องการของพ่อแม่ที่จะประกาศที่ละรอบ
  - **ส่วนข้างที่เป็นลูก** ให้เลือกเอาเองว่าเรื่องนั้นจะยอมถูกลากไปตามแรงดึงของพ่อแม่ จะไปแคไหน หรือขึ้นไปไม่ยอมก็ได้ แต่ต้องทำให้เหมือนกับที่ลูกหลานเป็นอยู่ตอนนี้
  - **จะมีการขอเพิ่มผู้เล่นเสริมแต่ละฝั่ง** ให้เข้าไปต่อแถวช่วยดึงตามคำสั่ง
  - คนที่เหลือรอบๆ คอยสังเกตการณ์ว่า **เกิดอะไรขึ้นบ้าง เห็นอะไรบ้าง**
4. ถ้าทุกคนพร้อม-เข้าใจ ดำเนินการไปตามตารางข้างล่างนี้ โดยระบุขั้นตอนการเล่นให้ชัดเจน และบอกเหตุการณ์แต่ละรอบก่อนเริ่มให้เข้าใจตรงกันก่อน (โดยที่ผู้ดำเนินการและทีม ต้องช่วยกระตุ้นให้มีการออกแรงดึงจากความรู้สึกกับเหตุการณ์นั้นจริงๆ และระมัดระวังอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นด้วย เช่น ล้มทับกัน ลื่น หรือชนแก้ว / สิ่งของ ฯลฯ)

รอบ	ขออาสา..แต่ละฝั่ง	คำสั่ง / โจทย์ / เหตุการณ์	ผู้ดำเนินการ กระตุ้น / ยู
สาริต 1	- พ่อแม่ 2 คน - ลูก 1 คน	ต้องพาลูกไปเข้าโรงเรียนอนุบาล	- ลูกเกิดมาเลี้ยงดูติดกันแจ วันหนึ่งถึงวัยต้องไปเรียนอนุบาล ต้องพาไปส่ง - ปกติวันแรกที่จะพาไปลูกเป็นไง
สาริต 2	- พ่อแม่ 2 คน +ครู 1 คน - ลูก 1 คน	บ้านนี้ทำไมไม่ส่งลูกมาโรงเรียนสักที ครูมาตาม “ต้องไปโรงเรียน”-ลูกต้องงอแง ไม่อยากไป ดึงแพก็ดึงดึงไว้	

นี่คือสาริต เน้นย้ำว่าแบบนี้ละ แต่ละฝั่งต่างมีความคาดหวัง (คือเชือก) ต้องออกแรงดึงจริงจังเพื่อให้หวังเป็นจริง

รอบเล่นจริง : ฝั่งลูกคือเด็กวัยรุ่นในขณะนี้ // ฝั่งพ่อแม่คือพ่อแม่ของเด็กวัยรุ่นในเหตุการณ์นั้นๆ

รอบที่ 1	- พ่อแม่ 2 คน - ลูก 1 คน	ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านหลังเลิกเรียน	- ถามฝั่งพ่อแม่หวังลูกแบบนี้มั้ย - ถามฝั่งลูก อยากทำมัยงานบ้าน - อยากขนาดไหนดึงขนาดนั้น
----------	-----------------------------	----------------------------------	---

รอบ	ขออาสา..แต่ละ ฝั่ง	คำสั่ง / โจทย์ / เหตุการณ์	ผู้ดำเนินการ กระตุ้น / ยู
รอบที่ 2	- พ่อแม่ 2 คน - ลูก 1 + เพื่อน 1 คน	เพื่อนนัดไปเล่นเกม โปรด	- ถามพ่อแม่อยากให้ลูก ไปมั๊ย - อยากไปมั๊ย ดีป้อมกับ แก๊งค์อะ
รอบที่ 3	- พ่อแม่ 2 คน - ลูก 1 + เพื่อน 2 คน	ทำอย่างอื่นบ้าง ไม่ใช่เอาแต่เล่นมือ ถือ	- พ่อแม่อยากแบบที่ว่านี้ มั๊ย - ลูกยอมวางมั๊ยมือถือนี่ นะ
รอบที่ 4	- พ่อแม่ 2 + 1 คน - ลูก 1+ เพื่อน 3 คน	ห้ามมีเพศสัมพันธ์ ในช่วงวัยเรียน	- พ่อแม่หวังแบบนี้มั๊ย - ลูกละฟังก็ยอมได้นะ ถ้าไม่..ก็ดี
รอบที่ 5	- พ่อแม่ 2 + 1 คน - ลูก 1 +เพื่อน 4 คน	ห้ามคบเพื่อนที่ใช้ ยา (หรือกินน้ำ ท่อม)	- พ่อแม่หวังแบบนี้อยู่ แล้ว - ลูกละ ถ้าเป็นเพื่อนที่ เลยอะว่าไง
รอบที่ 6	- พ่อแม่ 2 + 1 คน - ลูก 1 + เพื่อน 5 คน	หนูขอคิดเองบ้าง ได้มั๊ย	- ดึงกันจนเหนื่อยล้า - ลูกจึงตะโกนว่า..ขอ แบบนี้ - พ่อแม่ว่าไง..ถ้าไม่ยอม ก็ดี

5. ผู้ดำเนินการ กล่าวขอบคุณอาสาสมัคร และขอให้ทุกคนปรบมือ
ขอบคุณ จากนั้นถามชวนคิดในวงใหญ่ บันทึกประเด็นสำคัญเพื่อ
แสดงจุดเรียนรู้ ดังนี้
  - 1) ถามความรู้สึกของผู้เล่น หรืออาสาสมัครทั้ง 2 ฝ่ายในฐานะพ่อแม่
หรือ ลูก ถึงความรู้สึก หรือความจริงจัง (อินเนอร์) ในการเล่น โดย
ให้ทุกคนรับฟัง
  - 2) รู้สึกอย่างไรกับกิจกรรมนี้ ได้เห็นหรือสะท้อนคิดอะไรบ้าง
  - 3) ตอนพ่อแม่ออกแรงดึงเหมือน / หรือต่างกับชีวิตจริง
  - 4) ผู้ใหญ่อยากให้ทำตามที่เรามีความคาดหวัง.... รู้สึกในบ้างพ่อ/ แม่
  - 5) ดึงแล้วเจ็บมือหรือไม่ ใครเจ็บบ้าง
  - 6) คิดอย่างไรกับเพื่อนๆ ของลูกที่มาช่วยดึง (เพื่อนที่มองเห็น)
  - 7) ลองย้อนกลับไปอดีตสมัยเราเป็นวัยรุ่น เราเคยทำอะไรให้พ่อ
แม่สมหวังบ้าง(หมายถึงเวลาพ่อแม่ดึง เราก็ดำเนิน) เราทำอะไร
ให้พ่อแม่ผิดหวังบ้าง (แบบเราดิ่งตัน ต่อด้าน)
  - 8) เวลาที่เราดิ่งตัน และทำอะไรแบบที่พ่อแม่ไม่สมหวัง เรา รู้สึก
ผิดหรือไม่ (สมัยนั้น)
  - 9) พ่อแม่มีวิวิพุดหรือทำอย่างไรบ้าง กับการดิ่งตันของเราสมัย
นั้น
  - 10) ถ้าสมมติได้ว่าเราเข้าไปอยู่ในใจแม่ เราอยากให้พ่อหรือแม่แสดงออก
/ พุดกับเราอย่างไร (ข้อ 7-10 เป็นคำถามชวนคิดที่สำคัญ เพื่อ
ทำให้พ่อแม่ได้ทบทวนตัวเองด้วย)
  - 11) ทำอะไรได้บ้างที่ไม่ต้องยึดจุด จุดดิ่งกันแบบนี้ ทั้งการกระทำ และ
อารมณ์ความรู้สึก
  - 12) ในฐานะพ่อแม่ ได้ประโยชน์อะไรจากกิจกรรมนี้บ้าง หรือตั้งใจว่า
อะไรบ้าง

6. บรรยายภาคนิพนธ์ในห้วงอวกาศมีพ่อแม่ที่คิดและรู้สึกกว่าสิ่งที่ตัวเองคิด คาดหวัง ถูกต้อง เป็นเรื่องหวังดี ซึ่งไม่ใช่เรื่องผิดปกติดีอะไร รวมทั้งพ่อแม่อาจมี อารมณ์โกรธด้วย เมื่อพยายามตั้งรังลูกแล้วก็ยังดี้อีก ผู้ดำเนินรายการ อาจแนะนำการจัดการหรือวิธีระงับความโกรธง่ายๆ เมื่อมีอารมณ์โกรธ เป็นต้นว่า

- เปลี่ยนกิริยาเล็กน้อย เช่น กินน้ำ เดิน ลูบผม ยกมือถือมากดเล่น
- เปลี่ยนเป็นท่าที่ปกติ เฉยๆ แบบไม่ประชดประชัน
- ถ้ารู้ว่ากำลังจะโกรธ เวลาพูดจะใช้อารมณ์ ยังไม่พูดกัน เข้านอน ก่อน เข้าค่อยคุยกัน
- เมื่อก่อนแม่ใช้วิธีบอก ก็เปลี่ยนมาเป็นการใช้คำถามว่า “มีอะไรจะบอกมั๊ย”
- สุดท้ายพูดว่า “หวังจนไม่รู้จะทำยังไงแล้ว ยอมยกธงขาว ลูกอยาก ให้แม่ทำยังไง”

หมายเหตุสำหรับผู้ดำเนินการ

- กิจกรรมนี้ถือเป็นการเปลี่ยนนามธรรมคือ “ความคาดหวัง” สู่เกมที่เป็นรูปธรรมชัดเจน จากการออกแรงดึงกัน และที่สำคัญ “ลูกมีพวก” จะทำให้คนเป็นพ่อแม่ถูกคิดได้เอง
- วิทยุเป็นวิทยุค้นหาตัวเอง เป็นที่มาของพฤติกรรมหลายอย่างที่ ไม่ตรงความคาดหวังของพ่อแม่ แต่นั่นเป็นการเรียนรู้ที่ทุกคนต้องผ่านเพื่อพัฒนาเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ที่รู้จักตัวเอง มีเป้าหมาย และชีวิตเป็นของตัวเอง
- พ่อแม่ผู้ปกครองควรรู้สึกได้ว่า ความคาดหวังของคนในยุคพ่อแม่ คนที่ประสบความสำเร็จแบบหนึ่ง อาจจะไม่ใช่ว่าคนสำเร็จแบบยุคของลูกก็ได้ พ่อแม่ต้องลองถามตัวเองว่าความคาดหวังของพ่อแม่สอดคล้องกับยุคสมัยนี้หรือไม่
- พ่อแม่ผู้ปกครองต้องเรียนรู้และได้คิดว่า เขาเลี้ยงดูลูกเพื่อช่วยให้ลูกสามารถที่จะดำเนินชีวิตในแบบที่พอดีกับตัวเขาเอง ไม่ใช่แบบที่พ่อแม่คิดให้ บทบาทพ่อแม่จึงเป็นผู้ประคับประคอง ไม่ใช่ผู้กำหนด
- คำถามสำคัญของพ่อแม่ คือ ความคาดหวังของเราพอดีกับลูกพอดีกับวัย และสอดคล้องกับโลกในยุคของเขาหรือไม่ วิธีการของเราขณะนี้เหมาะสมกับลูกหรือไม่

- วิธีการต่างๆ ที่สามารถทำได้เลย เช่น เปลี่ยนคำพูด เปลี่ยนน้ำเสียงเมื่อโมโห ถามและฟังลูกก่อนไม่ด่วนคิดแทน
- ด้วยเงื่อนไขที่แตกต่างกันจึงไม่มีสูตรสำเร็จในการเลี้ยงลูก ทั้งในแง่ความคาดหวังและวิธีการเลี้ยงดู พ่อแม่ต้องเรียนรู้ไปพร้อมกับลูกว่าจะเข้าใจและเข้าถึงลูกได้อย่างไร แทนที่จะยึดมั่นกับความเชื่อและวิธีการของตัวเอง
- ในบางครั้งพ่อ กับ แม่ อาจจะเห็นกันคนละอย่าง ซึ่งไม่แปลกอะไร แต่ที่สำคัญคือ “ต้องคุยกัน”

กิจกรรมที่ 7 :

ลูกโป่งระเบิด

แนวคิด

- เราต้องการความเข้าใจจากผู้อื่นเสมอ ซึ่งหมายความว่ารวมทั้งความคิดและความรู้สึก
- การฝึกรับรู้อารมณ์ของตนเองและผู้อื่น จึงทำให้เราสามารถสื่อสารสัมพันธ์ได้ดีขึ้น ทั้งในครอบครัวและเพื่อน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าร่วม

1. รับรู้ความรู้สึก และบอกชื่อความรู้สึกได้
2. ฝึกสังเกตความรู้สึกผู้อื่นและสะท้อนความรู้สึกได้ เพื่อนำไปสู่การสื่อสารที่เข้าอกเข้าใจกัน
3. ได้แนวทางจัดการความรู้สึกเชิงลบ เพื่อลดผลกระทบในการใช้ชีวิต

เวลา

30-40 นาที

อุปกรณ์

ลูกโป่ง 3-4 ลูก พร้อมที่สูบลมเล็กๆ (หรือไม่ต้องมีที่สูบลม ถ้าใช้ปากเป่า) และเช็มหมุด 1 เล่ม

ขั้นตอนการทํากิจกรรม

1. ผู้ดำเนินการเกริ่นนำว่า ปกติคนเรามีความรู้สึกกันทุกคน และมักจะทำอะไรไปตามความรู้สึก แบบใจสั่งมา.. ถาถามว่า “รู้สึกอย่างไรบ้างตอนนี้?” / “เวลาอยู่กับลูกที่บ้านรู้สึกอย่างไรบ้าง?”

2. รู้จักความรู้สึก (4-5 นาที)

- ชวนระดมในวงใหญ่เพื่อให้มีคำที่แสดงความรู้สึกมากๆ - เขียนบนฟลิปชาร์ตหน้าห้อง
- ชวนดูคำที่ได้จากวงใหญ่ ลองแยกดูว่าคำไหนเป็นความรู้สึกทางบวก / ทางลบ (ขีดเส้นสีแดงที่คำลบ)
- มีข้อสังเกตอย่างไรบ้างกับความรู้สึกทั้งบวกและลบ

3. ผู้ดำเนินการอธิบายว่า...ตอนที่ลูกยังเด็กการสื่อสารยังทำได้จำกัดตามพัฒนาการ แต่เมื่อลูกเริ่มโตและเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งสามารถทำความเข้าใจผ่านคำพูดได้ และทุกวันนี้พ่อแม่อาจรู้สึกว่าไม่ใช่เรื่องง่ายเลยที่ลูกจะคุยด้วย ต้องใช้ความอดทนอดกลั้นอย่างมากที่จะทำให้คุยกันได้

- ดูคำที่เป็นความรู้สึก ถามว่า กับลูกที่เป็นวัยรุ่นเรารู้สึกฝั่งบวกหรือลบมากกว่ากัน...
- ถ้าลบมากๆ จะแสดงออกอย่างไร ... .
- ยกตัวอย่างความรู้สึกบางคำที่มีต่อลูก ว่าเราแสดงออกอย่างไร

4. ในข้อนี้ผู้ดำเนินการเตรียมเข็มหมุดซ่อนไว้ในมือ และเชิญผู้ช่วย 1 คนมายืนด้านหน้า พร้อมลูกโป่งที่พร้อมจะเป่า หรือสูบลม และใช้คำถามเกี่ยวกับเรื่องที่รู้สึกหนักใจในบ้านพอมีตัวอย่างจากผู้เข้าร่วม 1 เรื่องที่รู้สึกหนักใจ ให้ผู้ช่วยเป่าลมเข้าไปในลูกโป่ง 1 ครั้งเหมือนการสะสมความเครียด โดยใช้คำถามว่า

- ใครเคยมีเรื่องในบ้านที่ทำให้เครียด รู้สึกหนักใจ ขอให้เล่าแบ่งปันสัก 3-4 คน (ซึ่งตอนเริ่มต้นอาจจะไม่มีคนเล่าผู้ดำเนินการอาจยกตัวอย่าง 1 เรื่องก็ได้ / หรือนำเอาเรื่องที่มีการพูดถึงจนระดมความรู้สึกไว้ตอนต้นก็ได้ เพื่อนำทาง)

- เมื่อมีคนเล่าเรื่อง 3-4 คน พร้อมกับมีการเป่าลมเข้าลูกโป่งทุกครั้งทีเล่า เหมือนสะสมความเครียด เก็บความรู้สึกโกรธไว้ จากนั้นผู้ดำเนินการใช้เข็มเจาะลูกโป่งให้แตกระเบิด
5. สักครู่หนึ่งผู้ดำเนินการ กล่าวขอบคุณผู้เล่าเรื่อง ขอขอบคุณผู้ช่วยที่เป่าลูกโป่ง และถามชวนคิด
- มีข้อสังเกตอะไรบ้างจากเหตุการณ์เมื่อสักครู่
  - ถ้าความเครียดสะสมมากๆ เราจะระเบิดเหมือนลูกโป่งเมื่อสักครู่ได้หรือไม่
  - หากอารมณ์เราระเบิดเหมือนลูกโป่งแตก จะเกิดอะไรขึ้นบ้าง (ถามชวนคิดเพิ่ม เช่น แบบไหน อย่างไร ใครระเบิดกับใคร ที่ไหน จะรู้เมื่อไร ฯลฯ)
6. สรุปขั้นที่หนึ่ง การมีอารมณ์ความรู้สึกไม่ดีแต่พยายามเก็บซ่อนไว้เหมือนเป่าลมเข้าไปในลูกโป่งคือมีความรู้สึกทางลบที่เกิดขึ้นบ่อยๆ เราจะมีวิธีอย่างไรบ้างที่จะจัดการให้เกิดภาวะสมดุลแทนการเก็บกดไว้จนระเบิด ลองมาดูวิธีกัน
- ผู้ดำเนินการมีลูกโป่งที่เป่าลม 1 ลูกถือไว้ และคุยหรือชวนถามเรื่องการระบายความรู้สึกว่าทำอย่างไรได้บ้าง...จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยถามทีละประเด็นว่าทำอะไรได้บ้าง...
  - เมื่อได้ทางออกที่เหมาะสม ก็ปล่อยลมออกจากลูกโป่งที่ล้นน้อย (ซู้ๆ) สัก 3 - 4 เรื่อง
  - ผู้ดำเนินการเล่าเองว่า ลูกทะเลาะกับเพื่อน เมื่อกลับมาถึงบ้านหน้าตาไม่สบายใจ แม่พูดทักทายว่า “วันนี้เป็นไงบ้าง กลับเร็วนะ หน้าตาแกไม่ค่อยสบายใจเลย พักก่อนหิวไหม” ถ้าได้ยินแบบนี้เป็นอย่างไ.. มีคนพูดว่าดีแล้ว ก็ปล่อยลมลูกโป่งให้หลุดจากมือไป

7. คำถามชวนคิดสร้างการเรียนรู้

- แต่ละวันเรามีความรู้สึกเครียด ไม่ดี รู้สึกเชิงลบหรือไม่
- คิดว่าลูกมีความรู้สึกแบบนั้นหรือไม่ อะไรบ้าง
- ถ้าเรารับรู้ความรู้สึกกันและกัน ตามได้ เหมือนการปล่อยลมออกจากลูกโป่ง จะมีผลดีอย่างไรบ้าง
- การพูด ตามได้ความรู้สึกที่สังเกตได้จากสีหน้า ท่าที่ ไม่ได้ยาก เช่น ขริมๆ เรียนเหนื่อยเหวอ เป็นไงมั่งลูก มีอะไรเล่ามั๊ยวันนี้ แต่ไม่ค่อยทำกัน เพราะอะไร
- ปกติที่บ้านเรา พ่อแม่ช่วยสูบลมเข้าไป หรือ ช่วยให้ลูกปล่อยลมออกจากลูกโป่ง อย่างไร
- คำพูดแบบไหนที่เพิ่มลม, คำพูดแบบไหนที่ปล่อยลม...

8. สรุปการเรียนรู้ โดยใช้คำถามสรุปกิจกรรม เช่น

- กิจกรรมนี้ทำให้พ่อแม่ได้ประโยชน์อะไร..หรือได้แง่คิดอะไรบ้าง
- มีความตั้งใจอะไรเพิ่มขึ้นบ้าง (หรืออยากจะทำเปลี่ยนแปลงอะไรไปเป็นอะไรบ้าง)

หมายเหตุสำหรับผู้ดำเนินการ

- สาระสำคัญของกิจกรรมนี้คือ เท่าทันความรู้สึก เห็นทางออก ในการจัดการความรู้สึกด้านลบอย่างหลากหลาย จากการได้ แลกเปลี่ยนกันและกันในฐานะคนหัวอกเดียวกัน ต้องกระตุ้น ให้พูดคุยกันเรื่องทางออกให้มาก
- ซึ่งจะส่งผลดีกับตัวเอง ลูก ครอบครัว และสังคมด้วย
- อาจเพิ่มเติมข้อมูลเช่น
  - ▷ เวลาเรารู้สึกโมโห แต่ละคนมักจะมีอาการเฉพาะจุด เช่น หัวตึงๆ ใจสั่น มือกระตุก จุกลำคอ แน่นในท้อง คอแข็ง น่องสั่น ลูกกระเดือกเต็น ตัวสั่น พูดไม่ได้ เป็นต้น ให้หา ให้เจอ ต้องรู้ให้ทัน
  - ▷ ให้เปลี่ยนท่าทาง อย่ายืนในท่าเดิมหรือที่เดิม แล้วเอามือ สัมผัสเฉพาะจุดนั้นของร่างกาย และพูดออกมา ความรู้สึก เครียดจะลดลง เช่น จับหัว - พูดว่า โมโหรู้แล้วๆ เป็นต้น
  - ▷ ประเด็นคือ ให้รู้เท่าทันอารมณ์ ให้ไปฝึกทำ-พูดเสียงดังๆ ทำ บ่อยๆ แล้วจะคุมมันได้เอง
- ส่งเสริมการดูแลความรู้สึกตัวเองก่อน ฝึกรับรู้ความรู้สึกของ ตนเอง บอกความรู้สึกโดยไม่ใช้คำพูดกล่าวหาผู้อื่น จะเป็นต้น แบบที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิธีการสื่อสารในครอบครัว ถ้า

ไม่เริ่มต้นที่ตัวเองก่อนก็ยากที่จะรับรู้และสะท้อนอารมณ์ของลูกได้อย่างเป็นธรรมชาติ

- การถามไถ่เพื่อให้ลูกหรืออีกคนหนึ่งบอกความรู้สึก อาจเริ่มโดยคาดเดาจากสีหน้า อากาาร ถึงแม้จะไม่ตรง แต่เป็นการเปิดบทสนทนา หรือมีช่องทางให้ผู้นั้นได้บอกความรู้สึกที่แท้จริง เช่น “แกกำลังโมโหแม่หรือ”
“ไม่ได้โมโห แต่น้อยใจแล้วก็เสียใจด้วย ทำไมแม่ถึงเชื่อคนอื่นมากกว่าลูกตัวเอง”
- ถึงแม้ลูกจะแสดงอาการปฏิเสธ ไม่ยอมรับว่ารู้สึกเช่นนั้นหรือไม่ยอมพูดต่อ การที่พ่อแม่เปลี่ยนท่าที แทนที่จะพูดถึงแต่ปัญหาหรือสั่งสอนกลับแสดงความใส่ใจต่อความรู้สึกก่อน ก็เป็นการเริ่มต้นที่จะทำให้การพูดคุยหลังจากนี้เปลี่ยนแปลงไปได้
- กับลูกผู้ใหญ่ในบ้านควรทำให้เห็นเป็นตัวอย่างเรื่องการจัดการอารมณ์ ความรู้สึก การบอกความรู้สึกด้วยการตั้งต้นที่ตัวเอง เช่น “พ่อรู้สึกไม่สบายใจ ที่ได้ยินว่า... ลูกลองบอกหน่อย...”
- อย่าลืมนำอะไรที่ไม่ได้ยินด้วยหู ไม่ได้เห็นด้วยตา ไม่ได้รู้จากข้อมูล เป็นความรู้สึกทั้งหมด
- ถ้าพ่อแม่เก็บสะสมอารมณ์ด้านลบมาจากภายนอก จนมาถึงจุดระเบิดกับคนในครอบครัว จะเป็นแรงผลักดันให้ลูกไม่อยากอยู่บ้าน ไม่อยากคุยกับพ่อแม่

กิจกรรมที่ 8 :

คำถามที่ไม่อยากตอบ

แนวคิด

- การพูดคุยกับลูกทำให้พ่อแม่รับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความเป็นไปของลูกอย่างใกล้ชิด เกิดความสนิทสนม อบอุ่น ลูกกล้ารับทุกข้อบกพร่องปัญหา
- แม้ว่าพ่อแม่เข้าใจเรื่องการคุยกับลูก แต่ทัศนคติเรื่องพ่อแม่ต้องสั่งสอนห้ามปรามทำให้การคุยเปิดใจกันเกิดขึ้นได้ยาก

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้าร่วม

1. ทบทวนวิธีการ ความคิดเห็นต่อบทบาทพ่อแม่ที่ส่งผลต่อบรรยากาศการพูดคุยกับลูก
2. ฝึกการใช้คำถาม การฟังแบบเป็นเพื่อนกับลูก

เวลา

40-45 นาที

อุปกรณ์

แผ่นกระดาษฟลิปชาร์ตเขียนข้อความ 3 แผ่น ๆ ละ 1 เรื่อง ที่เป็นลักษณะของลูกวัยรุ่น

1. เล่นแต่มือถือในห้อง ไม่ช่วยงานบ้าน

2. ชอบกลับบ้านดึก แม่พูดไม่ฟัง ทานก็ไม่ค่อยตอบ

3. คบเพื่อนที่ใช้ยาเสพติด (หรือน้ำก๋อย)

ขั้นตอนการทำกิจกรรม

1. เกริ่นนำ เข้าสู่กิจกรรม (3-5 นาที)

- การถามเป็นวิธีการสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่พ่อแม่ต้องมี โดยเฉพาะการถามแบบคุยกันต่อได้
- กิจกรรมนี้จะชวนพ่อแม่ลองดูว่าถามแบบไหนที่ลูกอยากคุยด้วยถามแบบไหนไม่อยากจะตอบเลย
- บอกต่อไปว่า... ยิ่งทุกวันนี้พ่อแม่จะมีเวลากับลูกน้อยลงเรื่อยๆ เพราะลูกอยากอยู่กับมือถือ หรือออกไปหาเพื่อนมากกว่า (หรือพ่อแม่ก็ติดหนัง ติดมือถือเช่นเดียวกัน)
- อย่างไรก็ตาม การใช้เวลาสั้น ๆ ที่ได้คุณภาพเป็นไปได้นานกว่าและอาจได้ผลดีกว่ามีเวลาคุยกันยาว ๆ ก็เป็นไปได้ ถ้าเวลาที่น้อยนั้นมีการพูดคุยและรับรู้เรื่องราวของกันและกัน

2. ฝึกตั้งคำถาม ผู้ดำเนินการจัดเก้าอี้ 2 ตัวไว้บริเวณกลางห้อง และชี้แจงกติกา

- 1) ขออาสาสมัครมาเป็นวัยรุ่นอายุ 14-16 ปี รวม 3 คน โดยอาจของผู้ที่มีลูกในวัยนี้ หรือกำลังมีพฤติกรรมตามตัวอย่าง เมื่อได้แล้ว ผู้ช่วยผู้ดำเนินการเชิญทั้ง 3 คนออกไปเตรียมตัวนอกห้อง เพื่อให้เข้าถึง(อิน) กับบทบาทตามโจทย์ที่เลือกให้สมจริง โดยชักซ้อมว่า
  - ขอให้ทำตัวให้เป็นวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมที่พ่อแม่ไม่พอใจ... (ที่เลือกคนละ 1 โจทย์)
  - จะมีพ่อแม่ 3-4 คนมาถามเพื่อให้เราเปลี่ยนพฤติกรรมคนละ 1 คำถาม อาจโอบกอดสัมผัสบ้าง เราในฐานะวัยรุ่นถ้าพอใจตอบก็ตอบ ไม่พอใจหรือไม่อยากตอบก็ไม่ต้องตอบ หรือไม่ก็ตอบแบบเสียไม่ได้ก็ได้ แต่ระบุได้ว่าเพราะอะไร

- เตรียมตัวกันไม่ควรเกิน 5 นาที เมื่อพร้อมก็เข้ามาในห้องทั้งหมดและเชิญคนแรกมานั่งเก้าอี้ฝั่งหนึ่ง
- 2) ช่วงที่มีการเตรียมวัยรุ่นนอกห้อง ให้ผู้ดำเนินการชี้แจงกิจกรรมว่าจะมีวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมคล้ายๆ ลูกหลานที่บ้านเราคนละแบบ จะขอคนอาสาเป็นพ่อหรือแม่ที่ละคน ออกมาถามอะไรก็ได้กับลูก 1 คำถามในฐานะว่าคุณคนแสดงเป็นลูกเราจริงๆ คนอื่นๆ คอยสังเกตคำถามแบบไหนที่วัยรุ่นตอบ หรือไม่ตอบ เพราะอะไร และให้ความร่วมมือออกมาเป็นพ่อแม่เพื่อถามด้วยในลำดับถัดๆ ไป
  - 3) จากนั้นเมื่อลูกวัยรุ่นเข้ามานั่งเก้าอี้ที่ละคน ขอพ่อหรือแม่ที่ละคน ออกมาถามคนละ 1 คำถาม โดยออกมามีวัยรุ่นเรื่องละ 3-4 คน เพื่อจะให้ลูกตอบ และหวังว่าจะมีพฤติกรรมที่พ่อแม่ต้องการ โดยคนเป็นพ่อหรือแม่สามารถใช้ภาษากายได้ แต่ถามได้เพียง 1 คำถาม ให้ผู้ช่วยผู้ดำเนินการเขียนคำถามขึ้นกระดานไว้
  - 4) เมื่อพ่อแม่คนที่ 1 ถามแล้ว ให้พ่อแม่คนที่ 2-3-4 มาถามต่อที่ละคน แบบข้อ 2)
  - 5) ระหว่างนี้ผู้ดำเนินการต้องกระตุ้นให้คนอื่นๆ ฟังและสังเกต ให้ความปลอดภัย มั่นใจ และเชิญชวนให้พ่อแม่ผลัดเปลี่ยนออกมาตั้งคำถาม พยายามไม่ให้ซ้ำกัน
  - 6) เมื่อจบกิจกรรมที่ 1 ให้อาสาสมัครวัยรุ่นอีก 1 คนในเรื่องที่ 2 และให้พ่อแม่ 3-4 คน เวียนมาถามแบบขั้นตอน 2) และ 3) บันทึกคำถามและการโต้ตอบลูก
  - 7) และทำแบบเดียวกันในเรื่องที่ 3
  - 8) ผู้ดำเนินการกล่าวขอบคุณวัยรุ่นและพ่อๆ แม่ๆ ที่ได้ลองออกมาฝึกตั้งคำถาม

3. ผู้ดำเนินการใช้กระดาษที่จดคำถามและการตอบ มาตั้งคำถามชวนคิด

- 1) มีข้อสงสัยเกิดอย่างไรบ้าง
- 2) สรุปความว่าคำถามไหนตอบ หรือไม่ตอบ เพราะอะไร
- 3) (ยกตัวอย่างบางคำถาม) พ่อแม่ตั้งคำถามแบบนี้เพราะอะไร พ่อแม่ต้องการอะไร
- 4) ถามอย่างไรเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ (เช่น ถามเพราะหวัง แต่ไปพูดถึงเรื่องอื่น)
- 5) มีอะไรสำคัญบ้างเวลาถาม แล้วทำให้ลูกตอบ และอาจจะได้ที่แม่ต้องการ
- 6) กิจกรรมนี้มีประโยชน์กับพ่อแม่ หรือทำให้ตั้งใจว่าอะไรบ้าง

หมายเหตุสำหรับผู้ดำเนินการ

อาจเพิ่มเติมข้อมูลต่อไปนี่ตามความสนใจ

- กิจกรรมนี้เป็นการเรียนรู้ที่ไม่ได้ซับซ้อน การทำให้ผู้เข้าร่วมได้ยินการแลกเปลี่ยนกันมากๆ จะทำให้เกิดการได้คิดและมีแนวไปปรับใช้ ดังนั้น การรักษามรรยาทการรับฟังกัน จึงสำคัญมาก
- คำถามปลายเปิด คือ คำถามที่มีคำตอบจำกัดแค่ใช่ ไม่ใช่ ทำ ไม่ทำ
- ถ้าการใช้คำถามเป็นการบ่น ประชด ช้าเต็ม ลูกก็ไม่อยากคุยด้วย และยังรู้สึกถูกตำหนิอีกด้วย
- นอกจากใช้คำถามชวนคุยแล้ว พ่อแม่ต้องทำความคุ้นเคยกับเรื่องที่ถูกกำลังสนใจ เพื่อที่จะได้ร่วมวงคุย รู้จักใช้ภาษาช่วยรุ่นเป็น หรือการร่วมทำกิจกรรม เช่น ดูละครที่ลูกชอบ อ่านเว็บที่ลูกอ่านประจำ เล่นแอปพลิเคชันที่ลูกชอบ รู้จักเกมที่ลูกเล่น พูดถึงเพื่อนที่ลูกสนิท ชวนลูกไปที่ที่ลูกชอบไปกับเพื่อน เป็นต้น
- การชวนคุยและใช้คำถามให้ลูกอยากอยู่คุยด้วย ไม่ได้อยู่ที่คำพูดเท่านั้น ท่าทาง น้ำเสียง โทนเสียง การแสดงความสนใจ ตั้งใจฟัง ถามแล้วก็ใส่ใจฟัง เป็นองค์ประกอบสำคัญเช่นกัน

กิจกรรมที่ 9 : ฟังอย่างตั้งใจ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าร่วม

1. ระบุองค์ประกอบของการฟังอย่างตั้งใจ
2. ฝึกทักษะการฟังอย่างตั้งใจ
3. ตระหนักว่า “การฟังอย่างตั้งใจ” มีความสำคัญในการสื่อสารสองทาง และทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างราบรื่น

เวลา 40 นาที

ขั้นตอนการทำกิจกรรม

1. เกริ่นนำเชื่อมโยงมาจากกิจกรรมก่อนหน้า เพื่อให้เห็นว่าทักษะสำคัญอย่างหนึ่งที่พ่อแม่ต้องมีคือการรับฟัง และชี้แจงให้ผู้เข้าร่วมว่า กิจกรรมนี้จะเป็นการฝึก “ฟังอย่างตั้งใจ” ซึ่งถือว่าสำคัญมาก เพราะบางทีที่เราทุกขใจอยู่ถ้ามีคนฟังเราก็คงอาจจะคลี่คลายได้
2. ถามผู้เข้าร่วมเพื่อนำเข้าสู่กิจกรรม ดังนี้
  - 1) ปกติพ่อแม่รับฟังลูกหรือไม่ รับฟังอย่างไร
  - 2) “การฟังอย่างตั้งใจ” ต่างจาก “การฟังโดยทั่วไป” อย่างไรบ้าง
  - 3) ท่าที หรือกิริยาอะไรที่แสดงว่า มีการฟังอย่างตั้งใจ
  - 4) จะเกิดอะไรขึ้นได้บ้าง ถ้าที่บ้านไม่มีใครฟังลูกอย่างตั้งใจ...
3. ผู้ดำเนินการชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญของการฟังอย่างตั้งใจ ดังนี้
  - คนฟังต้องมีความพร้อมและความตั้งใจที่จะรับฟัง
  - คนฟังต้องแสดงความสนใจต่อผู้เล่า ทั้งสีหน้า สายตา ท่าทาง

- คนฟังต้องฟังเพื่อเข้าใจทั้งเรื่องที่เล่า และอารมณ์ ความรู้สึกของผู้เล่า
4. ชวนพ่อแม่ลองฝึกการฟังอย่างตั้งใจ โดยให้ผู้เข้าร่วมจับคู่ จัดเก้าอี้หันหน้าเข้าหากัน ไม่ควรอยู่ชิดติดกับคู่อื่นๆ จนเกินไป และจะมีการฝึก 2 รอบ
  5. **ฝึกฟังรอบที่ 1 :** ในคู่ให้ตกลงกันว่าใครเป็นผู้ฟังและผู้เล่า ก่อนหรือหลัง ผลัดกันฝ่ายละ 2 นาที
    - 1) **ให้ผู้เล่า** เล่าเรื่อง ““ความรู้สึกภาคภูมิใจ” ในตัวลูก หรือหลาน หรือน้อง ว่าเป็นเรื่องอะไร ที่ทำให้ภูมิใจ ส่งผลกับเราอย่างไร”
    - 2) **ให้ผู้ฟัง** ให้ฟังเพื่อนอย่างตั้งใจ **โดยห้ามถาม ห้ามพูดใดๆ**
    - 3) เมื่อสลับกันเล่าและฟังแล้ว ใช้คำถามชวนคิดดังนี้
      - ตอนเป็น**คนเล่า** ผู้ฟังแสดงท่าทีอย่างไรที่ทำให้รู้สึกที่กำลังตั้งใจฟัง และ รู้สึกอย่างไรที่มีคนฟังเราอย่างตั้งใจ (จดคำตอบที่เป็นความรู้สึก เช่น ดี อยากเล่า อยากให้เขาถาม สงสัยว่าทำไมเขาไม่พูด ถ้าให้เล่ายาวๆ ไม่ดีแน่ เป็นต้น)
      - ตอนเป็น**คนฟัง** รู้สึกอย่างไรที่ต้องฟังเพียงอย่างเดียว ห้ามถาม ห้ามพูด (จดคำตอบ เช่น อึดอัด ภูมิใจไปด้วย อยากถาม ไม้ป่าว เป็นต้น ซึ่งให้ฟังเพียง 2 นาที)
      - สรุปสั้นๆ ว่า “ไม่ว่าเป็นฝ่ายพูดอย่างเดียว หรือ ฟังอย่างเดียว ล้วนอึดอัดอยากพูดอยากคุย แม้ว่าจะเป็นเรื่องดีๆ ก็ตาม // พ่อแม่เคยบังคับให้ลูกฟังเฉยๆ หรือไม่ // เรื่องที่พ่อแม่บังคับให้ฟังเป็นเรื่องอะไร บ่นว่า หรือเรื่องดีๆ // ลูกจะอึดอัดกว่านี้อีกกี่เท่า...”

6. **ฝึกฟังรอบที่ 2 :** ในคู่เดิมผลัดกันฟังและผู้เล่าแบบเดิม และรอบนี้ให้ผู้ฟังสะท้อนสิ่งที่ได้ยิน และซักถาม พูดคุยแนะนำกันได้ ให้เวลาฝ่ายละ 3 นาที สลับกัน

- 1) **ให้ผู้เล่า** เล่าเรื่อง **“ความรู้สึกกังวลใจ”** ในตัวลูกหรือหลานหรือน้อง ขณะนี้ที่ยังจัดการไม่ได้ ว่าเป็นเรื่องอะไร สาเหตุที่ทำให้กังวลคืออะไร คิดจะจัดการอย่างไร”
- 2) **ผู้ฟัง** ให้ฟังอย่างตั้งใจ แต่สามารถสะท้อนสิ่งที่ได้ยินให้กับผู้เล่า และซักถามแลกเปลี่ยนเพื่อให้เพื่อนได้ทบทวน หรือคิดถึงทางเลือกอื่นๆ ในการจัดการความกังวลใจ
- 3) เมื่อสลับกันครบเวลาแล้ว ใช้คำถามชวนคิดในรอบ 2 ดังนี้

- รอบนี้**ความรู้สึกต่างจากรอบแรกอย่างไรบ้าง**
- อาจชวนคิดเพิ่มเติมว่า เห็นหรือไม่ว่าการพูดคุยแบบฟังกันแลกเปลี่ยนแบ่งปันกัน หรือที่เรียกว่า **“การสื่อสารสองทาง”** แม้ว่าเป็นเรื่องกังวลใจ ยังรู้สึกดีกว่าฟังเรื่องดีๆ แต่ไม่ให้พูดคุยได้ตอบ

7. ผู้ดำเนินการสรุปกิจกรรม โดยใช้คำถามชวนคิด และเขียนประเด็นสำคัญที่เป็นจุดเรียนรู้

ตัวอย่างแนวคำถามชวนคิด

- 1) ประโยชน์ของการฟังอย่างตั้งใจ คืออะไร
- 2) ฟังอย่างตั้งใจ (ถาม ฟังกัน ฟังอย่างตั้งใจ /// ใครฟังกันได้บ้าง
- 3) ในสถานการณ์จริงที่บ้านพ่อแม่สามารถฟังลูกได้เหมือนกับที่เรารู้สึกนี้ได้อย่างไรบ้าง
- 4) ในสมัยเราเป็นเด็กหรือวัยรุ่น เวลาเราพูด หรือมีเรื่องอะไรอยากบอกพ่อแม่ เราอยากให้พ่อแม่ฟังเราอย่างไรบ้าง
- 5) เคยได้ยินคำว่า **“แค่ฟังกัน โลกเปลี่ยน”** หรือไม่

- 6) ผ่านกิจกรรมนี้แล้ว เราตั้งใจว่าจะ...
  - 7) พ่อแม่ต้องเตรียมตัวเองอย่างไร ในการฟังลูกอย่างตั้งใจได้จริง
  - 8) ถ้าเราทำงานอยู่ เช่น ล้างจาน ทำกับข้าว เล่นมือถือ และถ้าลูกจะพูดด้วย เราจะ...
  - 9) ถ้าเราไม่พร้อมรับฟังในขณะนั้นจะพูดว่าอย่างไร หรือทำอย่างไร
  - 10) อะไรที่จะทำให้เรามีสติ และทำได้เหมือนที่ตั้งใจนี้ ...
8. **ในบางห้องเรียน ถ้ามีผู้เข้าร่วมสนใจอยากรู้** ผู้ดำเนินการอาจเพิ่มเติมประเด็นเรื่อง “ทักษะการฟังอย่างตั้งใจ” ดังนี้ (แต่ไม่ควรนำไปใช้สรุปโดยการอ่านหรือพูดให้ฟัง)
- ทักษะการฟัง เป็นทักษะที่สำคัญที่สุดในการสื่อสาร เพราะทำให้ผู้พูดรู้สึกมั่นใจ เกิดความไว้วางใจที่จะพูดคุยหรือปรึกษากับเรา เมื่อมีปัญหา โดยเฉพาะกับลูก
  - หัวใจสำคัญของการพูดคุยกับลูกคือ การเปิดโอกาสให้ลูกได้พูดมากกว่าพ่อแม่ ซึ่งจะเกิดได้ต้องอาศัยทั้งบรรยากาศ การใช้คำพูดท่าทาง สีหน้า อากัปกิริยา โดยเฉพาะการฝึกใช้ประโยคคำถามปลายเปิด แทนประโยคคำสั่ง เพื่อให้ผู้พูดรู้สึกสบายใจที่จะพูดความจริง
  - ไม่ว่าจะสถานการณ์จะคลี่คลายออกมาอย่างไร ไม่ว่าลูกจะบอก หรือไม่บอก ก็ไม่ใช่ประเด็นหลัก แต่ที่สำคัญคือ ต้องชวนคุยให้เห็นว่าเหตุที่ลูกบอกหรือไม่บอกนั้น เป็นเพราะอะไร หากลูกไม่บอกแล้วพ่อแม่อยากให้บอก ควรทำอย่างไร หรือพูดอะไรที่จะทำให้คลี่คลายสถานการณ์ได้

- **องค์ประกอบสำคัญของการฟังอย่างตั้งใจ**
  - ตั้งเป้าไว้เสมอก่อนการสนทนาทุกครั้งว่าเราจะตั้งใจฟังลูกพูดให้จบ
  - ฟังโดยแสดงท่าทางสนใจ เช่น สบตาลูก หรือพยักหน้าเป็นระยะ และแสดงอาการตอบรับ เช่น อืม จ๊ะ เพื่อให้ลูกรู้ว่าเรากำลังตั้งใจฟังเขาอยู่
  - ไม่พูดขัดจังหวะหรือพูดแทรกในขณะที่ลูกยังพูดไม่จบ
  - สะท้อนสิ่งที่ลูกพูดเป็นระยะ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจ ทั้งเรื่องที่เขาเล่าและความรู้สึกของลูก และแสดงให้เห็นว่าเรากำลังตั้งใจฟังลูก
  - ใช้คำถามเปิดเพื่อขอให้อธิบาย หรือขยายความเพิ่มเติมในส่วนที่ไม่ชัดเจน

กิจกรรมที่ 10 :

เราทำแบบนี้กับลูกบ่อยไหม

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้าร่วม

1. สำรวจวิธีการสื่อสารของตนเองกับบุตรหลานและคนในครอบครัว
2. ตระหนักถึงผลกระทบของการสื่อสารในเชิงลบ หรือการตำหนิ
3. ฝึกการสื่อสารในเชิงบวก ที่ทำให้ผู้ฟังรู้สึกถึงการแสดงความห่วงใย

เวลา 45 นาที

อุปกรณ์

1. กระดาษเอสี่ 20 แผ่น เพื่อเตรียมเขียนประโยคตัวอย่าง และทำใบงาน
2. กระดาษฟลิปชาร์ตแผ่นใหญ่ที่สามารถเขียนประโยคได้ 10 ข้อ
3. ปากกาเคมี หรือปากกาอย่างน้อย 10 ด้าม

ขั้นตอนการทำกิจกรรม

1. มีกิจกรรมผ่อนคลายสั้นๆ และเกริ่นนำเชื่อมโยงการเรียนรู้ก่อนหน้า ที่พ่อแม่เกิดความเข้าใจลูกหลานหลายเรื่อง กิจกรรมนี้จะได้ฝึกวิธีการพูดคุยสื่อสารกับลูก เพื่อพ่อแม่และลูกจะมีความเข้าใจกัน หรือมีภาพที่ใกล้เคียงกัน ไม่ใช่ห่วงแต่ดู บ่น ว่า

2. ผู้ดำเนินการใช้คำถาม เพื่อนำเข้าสู่กิจกรรมว่า

- **ในสมัยเราเป็นเด็กหรือวัยรุ่น มีคำพูดหรือท่าทีของพ่อแม่แบบไหนบ้าง ที่เรารู้สึกไม่ชอบ หรือไม่สบายใจ**

ให้ผู้เข้าร่วมยกตัวอย่างว่า พ่อแม่พูดอะไร/แบบใด และทำให้เรารู้สึกอย่างไร (ความรู้สึก ขณะเป็นวัยรุ่น) ขอตัวอย่างจากผู้เข้าร่วมให้ได้ 10 ประโยค (เมื่อได้แล้วให้ทีมงานวิทยากรเขียนประโยคเหล่านั้นลงกระดาษ A4 ที่เตรียมไว้ ประโยคละ 1 แผ่น) ระหว่างนี้ผู้ดำเนินการถามต่อว่า

- **พอเป็นพ่อแม่ คิดว่าเรามีคำพูดหรือท่าทีแบบใดบ้างที่ลูกอาจไม่ชอบ หรือไม่สบายใจ**

ให้ผู้เข้าร่วมยกตัวอย่าง โดยขอตัวอย่างจากพ่อแม่ 3-4 คน

3. ผู้ดำเนินการชวนผู้เข้าร่วมคิด เพื่อรับฟังความคิดเห็นโดยถามในวงใหญ่ว่า

- **ไม่ว่าพ่อแม่ทำกับเราสมัยเราเป็นเด็ก หรือตอนเราเป็นพ่อแม่ “เจตนา” ของพ่อแม่ที่ทำแบบนั้นเพราะอะไร (จดคำตอบไว้ชวนคุยต่อ คือ ก็เพราะรัก หวังดี อยากให้ได้ดี ฯลฯ)**
- **แต่เราที่เป็นเด็กหรือวัยรุ่นรู้สึกอย่างไรเมื่อถูกปฏิบัติแบบนั้น (คำตอบส่วนมากคือ ถูกบ่น ถูกด่าว่า ตำหนิ - ไม่รับรู้ว่าจะเจตนาของพ่อแม่คือเตือนด้วยรักและหวังดี)**
- **ถ้าที่บ้านแสดงความห่วง ด้วยการดุตำหนิ อยู่บ่อยๆ จะเกิดอะไรขึ้นบ้าง...**
- **เมื่อมีการแลกเปลี่ยนพอสสมควร ผู้ดำเนินการสรุปว่า**
  - o **เรารู้ว่าพ่อแม่พูดแบบนั้นเพราะเจตนาดี รัก ห่วง ต่อเมื่อเรามาเป็นพ่อแม่เอง**

- o แต่เราก็พบว่าเราก็มักจะทำแบบพ่อแม่เราเหมือนกัน กลายเป็นรักห่วง ทำแบบนี้เพราะเราคือรอมโพธิ์รอมโพธิ์ แต่ลูกเห็นเป็นระเบิดไม่รับรู้เจตนา เห็นว่าด่า ตำหนิ
4. กิจกรรมนี้จะเน้นการฝึกทักษะพ่อแม่ ว่ารู้สึกห่วงก็บอกกว่าห่วง ไม่ใช่ห่วงแต่พูดหรือแสดงท่าว่าตำหนิกัน จากนั้นผู้ดำเนินการขอให้ผู้เข้าร่วมช่วยกันอธิบายความแตกต่างระหว่าง
- 1) **ลักษณะคำพูดหรือท่าทีการพูด ที่เป็น “การตำหนิ”**
  - 2) **และลักษณะคำพูดหรือท่าทีการพูด ที่เป็น “การเตือนด้วยรัก ห่วง และความหวังดี”**
- สรุปสิ่งที่เป็นคำตอบ ถ้ามว่าถ้าเป็นลูกอยากได้ยินแบบใด และถ้ามว่า “ง่ายหรือยากที่เราจะพูดดีๆ กับลูก” (คำตอบมีทั้งง่ายทั้งไม่ง่าย) ชวนลองฝึกการเปลี่ยนประโยคดู
5. ผู้ดำเนินการนำเสนอ 10 ประโยคจากข้อ 2. และแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมเป็น 10 กลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มจะได้รับประโยคกลุ่มละ 1 ประโยค เพื่อฝึกทักษะพูดคุยเชิงบวก โดยให้ดูประโยคที่ได้และคุยกัน 3 เรื่องดังนี้ (5 นาที) (แจกกระดาษเอสี่ และปากกา)
- 1) ที่พูดแบบนี้ **“เจตนา”** ของพ่อแม่คืออะไร
  - 2) หากเราเป็นลูก **“รู้สึกอย่างไร”**
  - 3) **เปลี่ยนใหม่** ให้เป็นการพูดคุยหรือการเตือนด้วยความหวังดี และได้ **“เจตนา”** เหมือนเดิม
6. จากนั้น แต่ละกลุ่มนำเสนอประเด็นที่ได้จากการคุยกัน โดยให้ออกมา **แสดงบทบาทสมมติหน้าห้อง โดยแบ่งกันว่าใครคือลูก หรือใครคือพ่อแม่ และสวมบทบาทจริงๆ** ดังนี้

- 1) ให้ทางพ่อแม่พูดประโยคเดิมที่เป็นการบ่น ตำหนิ แบบเหตุการณ์จริง ๆ ในชีวิต อาจใส่ลีลา โทนเสียงให้สนุกสนานสมจริงแบบคนพื้นที่ และบอกว่าเจตนาที่พูดแบบนี้เพราะอะไร
  - 2) ถามคนเป็นลูกว่ารู้สึกอย่างไร เมื่อได้ยินพ่อแม่พูดแบบนี้แบบนี้
  - 3) จากนั้นให้พ่อแม่พูดประโยคใหม่ ที่เป็น **“การเตือนด้วยความหวังดี”** ถามลูกว่ารู้สึกอย่างไร ถ้าพ่อหรือแม่พูดแบบรอบหลังนี้
  - 4) ชวนให้คนอื่นๆ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า ประโยคที่เพื่อนแก้ไขใหม่นั้น ฟังแล้วรู้สึกอย่างไร ให้ความรู้สึกในทางบวกมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร
7. เมื่อทุกกลุ่มนำเสนอครบแล้ว ใช้คำถามชวนคิดว่า
- 1) ในชีวิตจริงจะทำเหมือนการออกมาแสดงเมื่อสักครู่นี้หรือไม่ เพราะอะไร
  - 2) รู้สึกอย่างไรกับการสื่อสารในเชิงบวก
  - 3) การพูดในเชิงบวกสำหรับพ่อแม่เป็นเรื่องง่ายหรือยากอย่างไร
  - 4) คุยกันดีๆ ลูกรู้สึกพูดด้วยความหวังดีมีองค์ประกอบอะไรบ้าง
8. ผู้ดำเนินการอาจเพิ่มเติมประเด็น หากยังไม่ครอบคลุม ดังนี้

การพูดในเชิงบวกต้อง...

- ไม่เริ่มจากการตำหนิ ขึ้นเสียง ตอว่า ตอขี้ๆ และทำที่ที่ดูดัน
- บอกความรู้สึก (ที่รักและห่วงใย) ของพ่อแม่
- บอกสิ่งที่เราอยากให้เรา เสนอทางเลือก ชี้ให้เห็นประโยชน์
- ใช้คำถามเพื่อเปิดช่อง ให้ลูกได้บอกความรู้สึก/อธิบายเหตุผลด้วย เพื่อจะได้คุยกันต่อ

9. สรุปการเรียนรู้โดยใช้คำถามว่า

- ผ่านกิจกรรมนี้แล้ว พ่อแม่ได้ประโยชน์อะไรบ้าง
- อะไรบ้างที่จะช่วยทำให้พ่อแม่แบบเรา สามารถพูดคุยกับลูกดีๆ หรือสื่อสารเชิงบวกได้จริง
- ใครเคยมีประสบการณ์ไม่พอใจหรือโมโหลูก แล้วระงับอารมณ์ได้ เปลี่ยนมาเป็นพูดคุยๆ ได้ แบ่งปันประสบการณ์ให้เพื่อนๆ ฟังบ้าง (ถ้ามี..ผู้ดำเนินการต้องชวนผู้เข้าร่วมขอบคุณด้วย)

ข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับผู้ดำเนินการ 1

ในการพูดคุยกับลูกวัยรุ่น ควรคำนึงถึงเรื่องเหล่านี้ เพื่อช่วยให้การสื่อสารเป็นไปแบบสองทาง และสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้น

- เป็นเรื่องธรรมดาของวัยรุ่นที่ต้องการเป็นตัวของตัวเอง คิดในมุมของลูกบ้างว่าทำไมถึงทำเช่นนั้น พยายาม *เอาใจวัยรุ่นมาใส่ใจเรา* คุยบ้าง โดยเตือนตัวเองไว้ว่า “ฟังลูกก่อนสิ”
- ความรู้สึกของพ่อแม่ในขณะที่กำลังจะดักเตือนลูก จะมีสองอารมณ์ร่วมกันเสมอ คือ โกรธ และ ยังไงก็รัก
- ความหวังดีและห่วงใยของพ่อแม่เป็นความรู้สึกดีๆ ที่ควรสื่อสารให้ลูกรับรู้ แต่ควรมีเทคนิคในการสื่อสารหรือดักเตือนโดยใช้ “ปิยวาจา” คือ แสดงความหวังดีที่มาจากใจ เพราะทุกครั้งที่พ่อแม่ติลูกก็เพื่อสร้างพฤติกรรมที่ดีให้กับลูก ไม่ใช่การโยนความผิดว่า “ลูกไม่เอาถ่าน”
- คิดให้ดีกว่าก่อนว่าถ้าแสดงออกกับลูกไปอย่างนั้น จะส่งผลให้เกิดอะไรตามมาบ้างกับความสัมพันธ์กับลูก อย่าลืมนึกถึงความใกล้ชิด ความไว้วางใจที่ลูกมีต่อเรานั้นสำคัญมากและจะช่วยให้ลูกปลอดภัยจากพฤติกรรมเสี่ยงได้ คำพูดว่ากล่าวจะยิ่งทำให้ลูกวัยรุ่นแยกตัวจากพ่อแม่มากกว่าจะเข้ามาพูดคุยด้วย และแทนที่จะเป็นฝ่ายพูดเองทั้งหมด พ่อแม่ควรหาวิธีทำให้ลูกเป็น

ฝ่ายคิด ตัวอย่างเช่น หากลูกชายนำสมุดรายงานผลการเรียนที่ไม่ดีกลับมาบ้าน ให้ถามว่าลูกคิดจะจัดการอย่างไรกับสถานการณ์นั้น พูดเพียงสั้นๆ และแสดงให้เห็นว่าคุณรู้ว่าพ่อแม่เชื่อมั่นในความสามารถของเขา

- ยอมรับว่า บางครั้งพ่อแม่ก็อาจทำเกินไป ให้เวลาตัวเองสงบสติอารมณ์ และเข้าไปคุยกับลูกใหม่ ด้วยน้ำเสียง ท่าทีที่อ่อนโยนขึ้น และถ้าสามารถพูดขอโทษลูกได้ก็บอกให้ลูกรู้
- เวลาที่อยู่กับครอบครัวจะนำพ้อใจยิ่งขึ้น หากเป็นที่เข้าใจร่วมกันว่าต้องไม่มีการทู่เถียงกัน ฉะนั้น เมื่อพูดจบแล้ว ก็คือจบจริงๆ อย่ารี้อฟื้นหรือพูดถึงภายหลังอีก เช่น เรื่องการเรียนของลูกที่ได้คะแนนต่ำ พ่อแม่ต้องไม่พูดถึงผลการเรียนคะแนนต่ำของลูกที่ได้ะอาหาร
- ให้ลูกมีเวลาเป็นส่วนตัวบ้าง เพื่อให้ลูกได้ทบทวนถึงเรื่องที่เกิดขึ้น
- มองหาเพื่อน ญาติพี่น้อง คนข้างๆ ที่เข้าใจเรา เพื่อปรับทุกข์ เมื่อรู้สึกเหนื่อยหรือหงุดหงิดกับพฤติกรรมลูก และเรียนรู้จากคนเหล่านั้นว่าเขามีวิธีจัดการกับความหงุดหงิดอย่างไร

ข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับผู้ดำเนินการ 2.

ความหมายของการ “ตำหนิ”

เป็นการใช้ถ้อยคำรุนแรง แสดงท่าที น้ำเสียง อารมณ์ ที่ทำให้ผู้ฟังรู้สึกไม่ดี หรือรู้สึกว่าถูกตัดสินไปแล้ว โดยไม่ได้ต้องการคำอธิบาย เช่น

- ใช้คำพูดจับผิด ใช้คำพูดดักคอ ใช้ประโยคคำสั่ง เช่น “บอกมานะว่า...” “อย่าให้รู้เสีย...”
- ใช้การถามนำ ซึ่งไม่เปิดโอกาสให้อีกฝ่ายอธิบาย เช่น ประโยคที่ลงท้ายว่า “...ใช่หรือเปล่า”
- ท่าที กิริยาอาการแสดงออกชัดเจนว่า “ไม่อยากรับฟัง”
องค์ประกอบเหล่านี้ เป็นการปิดกั้น ทำให้ไม่เกิด “การสนทนา” เพราะผู้พูดยึดกุมการพูดไว้ฝ่ายเดียว ลักษณะของการใช้คำพูดและการแสดงออกให้อีกฝ่ายไม่กล้าสื่อสารหรือบอกความจริง

ความหมายของการ “ตักเตือน”

ในที่นี้คือ การใช้คำพูดที่ทำให้เกิดการสื่อสารสองทาง ซึ่งเป็นการสื่อสารในเชิงบวก เป็นการเปิดโอกาสให้มีการพูดคุยโต้ตอบกัน องค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารสองทาง คือ

- ใช้คำพูดที่แสดงความเป็นห่วง โดยแทนด้วยความรู้สึกของผู้พูดเอง เช่น “แม่เสียใจที่...” “พ่อไม่สบายใจเลยที่...”
- ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้โอกาสอีกฝ่ายตอบแบบอธิบาย หรือเปลี่ยนจากประโยคบอกเล่าเป็นคำถาม เพื่อเปิดให้มีการสนทนา เช่น “...ลูกไม่เข้าใจตรงไหนที่แม่พูดไป” “ไหนลองบอกเหตุผลสิว่าเป็นเพราะอะไร” “อะไรทำให้คิดแบบนั้น”
- สื่อสารโดยบอกความต้องการชัดเจนว่าผู้พูดต้องการเห็นพฤติกรรมอะไร เช่น “ถ้าจะกลับบ้านดี ต้องโทรบอกก่อนล่วงหน้า”
- ให้เหตุผลที่ชัดเจนเมื่อไม่เห็นด้วยกับการกระทำของอีกฝ่าย เช่น “พ่อไม่สบายใจที่ลูกกลับบ้านดี เพราะ...”
- ขอความเห็นจากอีกฝ่ายว่าต้องการเห็นทางออกอย่างไรบ้าง เช่น “ลองบอกสิว่าอยากให้พ่อแม่ทำยังไงกับเรื่องที่คุณไม่โทรมาบอกล่วงหน้าว่าจะกลับบ้านดี” “มาช่วยกันทำห้องให้สะอาดดีไหม”
- ควบคุมน้ำเสียงให้อยู่ในโทนฟังแล้ว “รื่นหู” รวมทั้งแสดงสีหน้า สายตา น้ำเสียง ที่ชวนให้อยากสนทนาด้วย

กิจกรรมที่ 11 : ภาษากล่องถ่ายรูป

แนวคิด

- การตีความมักกลายเป็นอุปสรรคในการสื่อสารให้เข้าใจกัน
- การพูดแบบถ่ายทอดเหตุการณ์โดยไม่แทรกการตีความ จะช่วยให้ผู้ฟังเห็นภาพเดียวกันและไม่รู้สึกว่าถูกตำหนิ ต่อว่า หรือถูกตัดสินจนเลิกฟัง
- การฝึกพูดแบบภาษากล่องช่วยให้รู้ทันการตัดสินตีความของตัวเอง

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าร่วม

1. ฝึกการสังเกต และถ่ายทอดสิ่งที่เห็นและได้ยินโดยไม่แทรกความเห็นหรือตีความ
2. สามารถรู้เท่าทันการตีความของตนเอง และใช้การถามเพื่อให้เข้าใจกันและกัน

เวลา

40 นาที

อุปกรณ์

สไลด์ที่มีภาพถ่ายประกอบกิจกรรม 2 ภาพ

ภาพที่ 1

ภาพที่ 2

ขั้นตอนการทำกิจกรรม

1. เกริ่นนำเข้าสู่กิจกรรม โดยใช้คำถามชวนแลกเปลี่ยน
  - 1) เคยไหมที่ถามลูกแต่ไม่ได้คำตอบและลูกทำท่าไม่พอใจ ไม่ตอบสุดท้ายทะเลาะกัน เราทุกคนก็คงมีประสบการณ์ที่มีคนถามแล้วทำให้รู้สึกหงุดหงิดไม่อยากคุยต่อ

- 2) ขอฟังตัวอย่างคำถามที่ผู้เข้าอบรมเคยรู้สึกไม่ชอบ ไม่อยากตอบ
จดคำถาม และขอให้อธิบายสั้นๆ ว่าไม่ชอบเพราะอะไร
  - 3) ถ้ารู้สึกแบบเดียวกันกับผู้เข้าอบรมรู้สึก เขาจะมีปฏิกิริยา
อย่างไรเมื่อพ่อแม่ถาม
2. แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมให้ได้กลุ่มละ 4-5 คน แยกเป็นกลุ่มๆ เมื่อพร้อมฉาย
ภาพที่ 1 ให้ดู ถามรวมๆ ว่าเห็นอะไรบ้าง...และสรุปสั้นๆ เพื่อเปิดมุมมอง
ให้เป็นงานกลุ่ม จากนั้นให้โจทย์ว่าแต่ละกลุ่มย่อย ให้คิดว่าถ้าเรา
เป็นพ่อแม่ของวัยรุ่นที่อยู่ในภาพ ช่วยกันตอบคำถาม 3 ข้อ (5-7 นาที)
แล้วขอฟังแต่ละกลุ่มนำเสนอ
    - 1) รู้สึก / คิดอย่างไร
    - 2) ถ้าเป็น “ลูกชาย” กลับมาจะถามว่า...
    - 3) ถ้าเป็น “ลูกสาว” กลับมาจะถามว่า...
  3. ระหว่างที่กลุ่มย่อยนำเสนอ ผู้ดำเนินการจัดประเด็น และใช้คำถาม
ชวนคิดว่า
    - ได้ยินความรู้สึกนึกคิดของคนเป็นพ่อเป็นแม่แล้วเป็นอย่างไรบ้าง
    - ถ้าเราเป็นลูก เรารู้สึกยังไงกับคำถามแบบนี้..(ถูกตัดสิน, หว่าทำ
ไม่ดี...) ส่งผลอะไรบ้าง
    - ถ้าเป็นลูกอยากตอบคำถามแบบนี้กับพ่อแม่หรือไม่ (อาจเชื่อมโยง
ไปที่กิจกรรมแนะนำตัวผ่านภาพ)
  4. แนะนำ**ภาษากล้องถ่ายรูป** คือ กล้องจะมองได้แต่เป็นสิ่งที่เห็น กล้อง
ไม่สามารถบอกได้ว่ามีกิริยาอะไร จะทำอะไร แสดงอะไร มีสถานะเป็น
อะไร เพราะกล้องถ่ายรูปไม่รู้จักรัก และลองชวนผู้เข้าร่วมดูภาพเดิม
ประกอบกับข้อความที่เขียนไว้ในข้อ 3
    - ในภาพที่ 1 ถ้ามองแบบกล้องถ่ายรูป เห็นอะไรบ้าง ในบางคำ
ตอบอาจถามย้ำว่ากล้องถ่ายรูปเห็นแบบนี้มั้ย

- ชวนดูคำถามที่เขียนไว้ แล้วลองถามว่ากล้องถ่ายรูปเห็นหรือไม่ แบบนั้น เช่น โดดเรียน จะไปเที่ยวกัน เป็นแฟนกัน เป็นต้น ซึ่งถือเป็นการตีความ มีมีโนไปก่อนทให้รู้สึกถูกตัดสินไปแล้วไม่ยาก คุยต่อบ
  - สรุพบว่าเขาบอกว่าถ้าจะถามแบบไม่ตัดสิน ไม่มีมีโนภาพไปก่อน ให้มองเห็นแบบภาษาของ “กล้องถ่ายรูป” แล้วลองถามเพื่อให้ได้คุยกัน อยากรู้อะไรก็ถาม และฟัง
  - ให้ลองถามด้วยภาษากล้องถ่ายรูป จะถามว่าอะไรบ้าง... เขียนคำตอบ และให้สังเกตว่าดีขึ้นกว่าเดิมหรือไม่ จะทำให้ลูกอยากคุยด้วยหรือไม่
5. จากนั้นผู้ดำเนินการโซว์ภาพที่ 2 โดยบอกว่ามีคนถ่ายภาพนั้นเอามาให้พ่อแม่ดู และขอให้พ่อแม่ในกลุ่มย่อย (เดิม) ช่วยกันตอบ 2 คำถาม (3 นาที) แล้วถามรวมๆ ในวงใหญ่
- ถ้ามองด้วยภาษากล้องถ่ายรูป เราเห็นอะไรบ้าง
  - ถ้าวัยรุ่นในภาพเป็นลูกเรา กลับมาถึงบ้านจะถามว่าอะไร (เมื่อเรามองภาพนั้นด้วยภาษากล้องถ่ายรูป)
6. ผู้ดำเนินการสรุปประเด็นเรียนรู้ จากข้อมูลในกลุ่มย่อยนำเสนอโดยใช้คำถาม
- คำถามแบบนี้ ถ้าเราเป็นลูกรู้สึกอย่างไรบ้าง
  - มีข้อความใดหรือไม่ ที่กล้องถ่ายรูปไม่เห็น แต่พ่อแม่มีอยู่ในคำถาม
  - คำถามที่ไม่มีมีโน ไม่มีอคติ ไม่ตัดสิน ไม่คาดเดา มีประโยชน์อะไรบ้าง
  - ในฐานะพ่อแม่ ผ่านกิจกรรมนี้แล้ว ได้ประโยชน์อะไร หรือมีความตั้งใจอะไรบ้าง

7. ข้อมูลที่อาจแนะนำให้ผู้เข้าร่วม ได้แง่คิดเพิ่มเติม เช่น
- คำถามแบบใดก็ตาม ที่จริงในใจพ่อแม่อยากรู้อะไร รู้ไปเพื่ออะไร
  - หรือการใช้คำพูดที่ตัดสิน คิดไปก่อนเหล่านั้น พ่อแม่ต้องการบอกอะไรลูก
  - ถ้ารู้ตัวเองแล้ว ก็บอกความในใจโดยตรงจะดีกว่าหรือไม่ เช่น พ่อแม่ห่วงนะถ้าลูกทำแบบนี้ พ่อแม่คิดว่ามันจะมีผลกระทบตามมา แล้วลูกจะรับมือได้มั๊ย เป็นต้น

หมายเหตุสำหรับผู้ดำเนินการ

- สมองมนุษย์มีการตีความเสมอ และการตีความนี้เป็นไปตามความคิดและประสบการณ์ ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับข้อเท็จจริง
- กล้องเก็บภาพได้ แต่ไม่สามารถแปลความหมายของภาพ
- ประสบการณ์ที่แตกต่างกันคุณภาพเดียวกัน ก็อาจตีความต่างกันได้ชั่ว ฎกผิด ควรไม่ควร ล้วนเป็นไปตามค่านิยม ประสบการณ์ส่วนตัว
- พ่อแม่มักเชื่อมั่นว่าตนเองรู้ดีกว่า แม้ว่าสิ่งความคาดเดานั้นไม่ตรงกับความจริง ทำให้เป็นอุปสรรคในการฟัง
- การเริ่มต้นพูดคุยเรื่องที่น่าจะผิดใจกัน ให้เล่าเหตุการณ์ที่มาของเรื่องเหมือนกล้องจับภาพ จะทำให้มีโอกาสที่จะคุยกันต่อดี แทนที่จะตั้งต้นด้วยความรู้สึกทางลบ ไม่คุยต่อ หรือคุยต่อด้วยความรู้สึกขุ่นใจจนไม่สามารถคุยกันต่อดี
- การฝึกพูดระบุข้อเท็จจริง เป็นการฝึกตนเองให้รู้ทันการตัดสินตีความ
- การใช้คำถาม ต้องเป็นไปเพื่อหาข้อเท็จจริง ไม่ใช่การหาเพื่อนำมายืนยันความคิดเห็นของตนเองว่าถูกต้อง เพราะเป็นการตัดสินตั้งแต่เริ่มต้นว่า “ฉันถูก เธอผิด”

- คำถามปลายปิด เป็นคำถามที่ต้องการคำตอบแบบ ใช่/ไม่ใช่ ถ้าใช้ติดต่อกันจะทำให้ผู้ตอบรำคาญเหมือนถูกซักฟอก มักโยงกับความคาดหวังที่อยากรู้ว่าเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่
- คำถามปลายปิดเชิงลบ เช่น แยกังไม่ได้ทำตามที่เคยรับปากไว้ใช่ไหม แยกังไม่เลิกคบกับเพื่อนพวกนั้นใช่ไหม เป็นคำถามทำให้ผู้ตอบรู้สึกว่าได้โดนตัดสิน และตำหนิ มักโยงกับความไม่เชื่อใจว่าจะเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่
- ถาม คู่ และฟังกันแบบ “ภาษากล้องถ่ายรูป” กันเถอะ

กิจกรรมที่ 12 :

ภาษารัก

แนวคิด

- การพูดคุย รับและสื่อสารกันด้วยภาษาที่ตรงกัน รู้เรื่องกันทั้งสองฝ่าย จะทำให้ต่างรู้สึกดี แต่ถ้าคุยกันคนละภาษาก็ไม่รู้เรื่องกัน
- ภาษารักก็เช่นกัน หลายกรณีพบว่าลูกรู้สึกว่าพ่อแม่ไม่รัก ขณะที่พ่อแม่ก็บอกว่าที่ทำอยู่ทุกวันนี้ก็เพราะรักลูกมาก ทั้งนี้เป็นไปได้ว่าภาษารักเป็นคนละภาษากัน
- จึงต้องทำให้รู้จักภาษารักของกันและกัน เพื่อความสุขในบ้าน

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้าร่วม

1. รู้ว่าตนเองเองมีภาษารักแบบใด
2. เห็นความสำคัญว่าต้องรู้จักภาษารักของลูกหลาน เพื่อเสริมสร้างความสุขในบ้าน

เวลา 30-40 นาที

อุปกรณ์ กระดาษฟริปชาร์ท ปากกาเคมี และบัตรคำภาษารัก ชุดละ 5 ใบ 2 ชุด

1. คำพูด ข้อความ	2. ภาษากาย
3. เวลาคุณภาพ	4. สิ่งของ
5. บริการ ดูแล	

ขั้นตอนการทำกิจกรรม

1. เกริ่นนำว่าภาษารักเป็นอะไรที่เหมือนเส้นผมบังภูเขาในบ้าน โดยถามนำเข้าสู่กิจกรรม (5 นาที)
  - 1) ผู้ดำเนินการลองพูดว่า **“ซื่อหว่า ฉงมอไ่ หลีเป่า ว้าไอซีเซี่ยะ”** หรือ **“อองคะนองหยี ออมเมหยี ทอดเต๋อ”** หรือ คำใกล้เคียงแนวๆ นี้ก็ได้
  - 2) ถามผู้เข้าร่วมว่ารู้ความหมายหรือไม่ อย่างไร ถ้าฟังไม่รู้เรื่องเป็นเพราะเป็นภาษาที่เราไม่รู้เรื่อง ผู้ฟังก็ไม่เข้าใจ
  - 3) บอก - ก็เหมือนภาษารัก ถ้าคนหนึ่งมีภาษาแบบหนึ่ง ที่อีกคนไม่รู้ ก็จะรู้สึกที่ไม่ได้รับความรัก กิจกรรมนี้จะทำให้เราเข้าใจ **“ภาษารัก”** ระหว่างเรากับลูก เพื่อให้บ้านมีสุข
2. แบ่งกลุ่มย่อยๆ ให้ได้กลุ่มละ 4-5 คน ให้แต่ละคนคิดถึงตอนตัวเองเป็นเด็กหรือวัยรุ่นช่วงอายุ 13-16 ปี แล้วคุยแลกเปลี่ยนกัน 2 เรื่องมีคนจดประเด็นในกระดาษฟลิปชาร์ต ซึ่งแบ่งเป็น 2 ฝั่งๆ ละเรื่อง- โดยให้คุย จดลงกระดาษทีละเรื่อง (5 นาที) และนำเสนอ (ยังนั่งอยู่ในกลุ่มย่อย)

- 1) **“พ่อแม่ทำอะไรบ้าง”** ที่เขาบอกว่าทำเพราะรักเรา
  - 2) **“ใจเราอยากให้พ่อแม่ทำอะไร”** ที่เป็นการแสดงว่ารักเรา หรือทำให้เรารู้สึกดี ชอบ
3. ตัวแทนกลุ่มย่อยนำเสนอผลจากกลุ่ม และผู้ดำเนินการถามชวนคิด และเก็บประเด็นสำคัญ
- มีข้อสังเกตอะไรบ้างจากการพูดคุยกันในกลุ่มย่อย
  - จากประสบการณ์ ตรงกันหรือไม่ระหว่างพ่อแม่แสดงว่ารักเรา กับ เราอยากให้พ่อแม่ทำ
  - ถ้าตรงกัน เกิดอะไรขึ้น
  - ถ้าไม่ตรงกันเกิดอะไรขึ้น
4. เต็ม งานเขียนด้านสัมพันธภาพ¹ แบ่งการ**แสดงออก (อยากให้)** ความรักมี 5 แบบ คือ
- 1) **คำพูด-ข้อความ** : คำพูดทั้งพูดดีๆ บอก ดู บ่น หรือการส่งข้อความให้กัน
  - 2) **ภาษากาย** : การสัมผัสเนื้อต้องตัวกัน กอด สัมผัส นวดนวด หนุนหนุน
  - 3) **เวลาคุณภาพ** : การใช้เวลาคุณภาพ (เวลาแห่งความสุข) ร่วมกัน
  - 4) **สิ่งของ** : การมอบสิ่งของให้กัน
  - 5) **บริการ ดูแล** : การรับส่ง ช่วยเหลือ แบ่งเบาภาระให้กัน
5. ผู้ดำเนินการแจกบัตรคำให้กลุ่มละ 1 ชุด ให้แต่ละคนเลือกบัตรที่ตรงกับตัวเองทำ (หมายถึง**เวลาเรารักใครเรายังจะแสดงออกแบบไหนเป็นส่วนมาก**-อธิบายย้ำให้ชัดเจน) แล้วให้เวลา 10 นาที คุยกันในกลุ่มย่อย 3 เรื่อง

---

¹ Gary Chapman ผู้เขียนหนังสือ The 5 love Languages, 2019

- 1) อธิบายว่าที่เลือกบัตรนั้นเพราะอะไร
- 2) เดาว่าลูกเราแสดงออกความรักของเขาแบบไหน เพราะอะไร ตรงกับเราหรือไม่
- 3) แลกเปลี่ยนกันว่า จะทำอย่างไรเพื่อให้ “ความรัก” ตรงกันระหว่าง พ่อ แม่ ลูก

เมื่อครบเวลาไม่ต้องนำเสนอ ให้ถามรวมๆ ว่าผลการคุยเป็นอย่างไรบ้าง ไม่ต้องนำเสนอทุกกลุ่ม

6. ผู้ดำเนินการเชิญกลับสู่วงใหญ่ ตั้งคำถามชวนคิดสร้างการเรียนรู้
  - ได้ประโยชน์อะไรบ้างจากภาษารัก
  - กิจกรรมนี้ทำให้พ่อแม่ตั้งใจว่าจะกลับไปทำอะไรบ้าง

ลองสังเกต หรือถามไถ่คนในบ้าน
ลูกหลานของเราว่า “ภาษารักที่ทำให้เขารู้สึกดีขึ้น”
เป็นแบบไหนเพราะถ้าเราเข้าใจ “ภาษารัก”
ของกันและกัน แม้จะไม่ตรงกัน
แต่ทุกคนจะรับรู้ถึงเจตนาที่ดี
ได้รับความรู้สึกดีๆ ความสัมพันธ์ก็ดี

กิจกรรม B :

สะท้อนการเรียนรู้ ความตั้งใจ สรุปและปิดการอบรม

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้าร่วม

1. แลกเปลี่ยนความเห็น ความรู้สึกจากการเข้าร่วมห้องเรียนวันนี้
2. เกิดแรงบันดาลใจ โดยการฟังสิ่งที่เป็นประโยชน์จากเพื่อนๆ
3. ขอบขอบคุณที่ร่วมเรียนรู้ และอวยพรให้นำสิ่งที่ได้วันนี้ไปปรับใช้ที่บ้าน

เวลา

30-45 นาที

อุปกรณ์

อาจจัดการได้ 2 แบบตามความเหมาะสมของผู้เข้าร่วม โดยทีมผู้ดำเนินการตัดสินใจ คือ

- ก. ใช้การพูดคุย สะท้อน และรับฟังเป็นหลัก ไม่ต้องใช้อุปกรณ์
- ข. มีการพูดคุยสะท้อน รับฟัง และมีสื่อ / อุปกรณ์ คือ
  - 1) แบบสำรวจ “คุณเป็นพ่อแม่ที่ลูกถามได้ คุยได้หรือเปล่า” จำนวน 2 เท่าของผู้เข้าร่วม (อย่างน้อยคนละ 2 แผ่น)
  - 2) ปากกาสำหรับให้ยืมเขียน
  - 3) หนังสือ / สื่อแจกให้พ่อแม่ (ถ้ามี)

ขั้นตอนการทํากิจกรรม

1. ผู้ดำเนินการชวนผู้เข้าร่วมพูดคุย สะท้อนการเรียนรู้ และรับฟังกัน โดยถามว่า
  - 1) รู้สึกอย่างไรบ้าง หลังจากผ่านกิจกรรมและแลกเปลี่ยนกันวันนี้ (ขอฟังรวมๆ)
  - 2) ถ้าเพื่อนบ้านถามว่า เสียเวลาทั้งวันแล้วได้อะไร จะบอกว่า... (ขอฟังสัก 5-6 เสียง)
  - 3) ขอฟังสักคนละ 1 หรือ 2 เรื่องที่ตั้งใจจะเปลี่ยนตัวเองกับลูกหลาน (ขอฟังทุกคน)

ถ้าทีมดำเนินการตกลงกันว่า ไม่ใช้อุปกรณ์เมื่อจบขั้นตอนข้อ 1 ให้ข้ามไปขั้นตอนที่ 4

2. ขั้นตอนข้อ 2 และ 3 นี้กรณีที่ทีมดำเนินการเห็นควรใช้อุปกรณ์ ให้แจกแบบสำรวจ **คุณเป็นพ่อแม่ที่ลูกถามได้ คุณได้หรือเปล่า** ให้ทุกคนคนละ 1 แผ่น พร้อมให้ยืมปากกา
  - อธิบายให้ผู้รับการอบรมเข้าใจว่า คือการสำรวจตนเองว่าที่ผ่านมา มีความคิดอย่างไร มีทัศนคติอย่างไรกับการเลี้ยงลูก ไม่ต้องกังวลว่าจะผิด หรือถูก ขอให้ทำตามความเป็นจริง ตรงไปตรงมา ไม่ต้องเขียนชื่อ ไม่ต้องส่ง ให้เวลา 5 นาที
  - เมื่อทำเสร็จแล้ว ถามว่าเป็นอย่างไรบ้าง ส่วนมากคะแนนนอยู่ในช่องไหนกันบ้าง ถ้ามี 3 มากๆ แสดงว่าอะไร... ถ้ามี 2 มากคืออะไร... หรือถ้ามี 1 คืออะไร... เพื่อย้ำความเข้าใจ
  - ถามชวนคิดว่า “นี่คือพ่อแม่คิดนะ ถ้าให้ลูกให้คะแนนบ้าง คิดว่าจะตรงกับเรามากน้อย”...

- ☑ จากนั้นให้ทุกคนเก็บแบบสำรวจที่พ่อแม่กรอกแล้วไว้กับตัวเอง และแจกอีกหนึ่งแผ่นให้นำแบบสำรวจกลับบ้าน เพื่อให้ลูก หรือ คนใกล้ชิดจัดทำแบบสำรวจแผ่นใหม่นี้ โดยขอให้เขาหรือเธอคิดว่า เราควรได้คะแนนเท่าไรในแต่ละข้ออย่างอิสระ ไม่ผิดไม่ถูก และลองเปรียบเทียบกับใบที่เราให้คะแนนตนเองว่าแตกต่างกันอย่างไร
  - ☑ ถือเป็นโอกาสใช้ผลที่ได้ของทั้ง 2 ฝ่าย นำมาพูดคุยกับลูกหลานหรือ คนที่ทำแบบสำรวจนั้น ว่าใครต้องทำอะไรเพิ่ม หรือทำอะไรลดลง เพื่อให้คะแนนไปทางช่องหมายเลข 3 ให้มากขึ้น
3. แจกสื่อที่เตรียมไว้ พร้อมกับอธิบายประโยชน์และคุณค่าของสื่อที่แจก ให้ทุกคน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ *(คำแนะนำถ้ามีสื่อแจก ควรแจกตอน เลิกนี้ เพื่อทำให้เห็นความสำคัญ คุณค่าของสื่อ อันเป็นผลมาจากการ ร่วมกิจกรรมและเปิดใจแล้ว-ไม่ควรแจกตอนลงทะเบียน)*
  4. กล่าวคำขอบคุณผู้รับการอบรม พร้อมกับขออวยพรให้ทุกท่านมีครอบครัวที่เข้าใจกัน มีความสุข พุดคุยกันได้ทุกเรื่อง และปิดการอบรม

แบบสำรวจ :
คุณเป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง
ที่ลูกหลาน บุคคลุ้ยคว้ยได้หรือเปล่า

คุณคิดว่าตัวเองทำ เรื่องต่อไปนี้กับลูก (ลูกหลาน)	คะแนน		
	3	2	1
1. คุณเปิดโอกาสให้ลูกได้ลองทำในสิ่งที่ลูกชื่นชอบ			
2. คุณทำให้ลูกเชื่อมั่นว่าทุกปัญหาล้วนมีทางออก			
3. คุณทำให้ลูกมั่นใจว่าคุณยินดีรับฟังลูกทุกเรื่อง หยอกล้อหัวเราะกับเรื่องตลกที่ลูกเล่า และลูกสามารถคุยกับคุณได้แม้ในเรื่องที่คุณไม่เห็นด้วย			
4. คุณทำให้ลูกรู้ว่าการรับฟังเป็นสิ่งสำคัญในการพูดคุยระหว่างคุณกับลูก			
5. คุณเลือกที่จะเป็นฝ่ายถามลูกก่อนว่าคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร			
6. คุณตอบคำถามลูกอย่างตรงไปตรงมา โดยไม่ทำให้ลูกรู้สึกว่าคำถามที่ตลก ไร้สาระ หรือไม่เข้าท่า			
7. คุณเลือกที่จะตักเตือนลูกตรงๆ เมื่อคุณไม่พอใจในการกระทำของลูก โดยไม่ต่อความยาวสาวความยืดถึงเรื่องของอดีตหรือนิสัยของลูก			
8. คุณทำให้ลูกรู้ว่า ความผิดคือบทเรียนที่มีค่าของชีวิตและไม่มีใครที่สมบูรณ์แบบ			
9. คุณกล้าบอกความรู้สึกของตนเองกับลูกตรงๆว่าอาย หรืออึดอัด			
10. คุณเปิดโอกาสให้ลูกพูดคุย ปรีกษา เมื่อลูกเริ่มมีความรักสนใจฟัง เรื่องแฟน” หรือ “คนที่ลูกชอบ”			

วิธีการให้คะแนน

ทำสม่ำเสมอ =3   ทำบ้างนานๆ ครั้ง=2   ไม่เคยทำเลย หรือทำน้อยมากๆ =1

คู่มือปชวณคิด : รายการ "ห้วงอกเดียวกัน"

- ก่อนเริ่มกิจกรรมต้องตรวจสอบอุปกรณ์ และทดลองใช้จนมั่นใจก่อน
- การเรียนรู้ด้วยคลิป - ความยาวของคลิปไม่ควรเกิน 2-5 นาที และมีเวลาชวณคิด แลกเปลี่ยน เชื่อมโยงนำไปใช้ อีกประมาณ 15-25 นาที (แล้วแต่จำนวนผู้เข้าร่วม)
- จำนวนผู้เข้าร่วมแต่ละครั้ง พิจารณาตามความเหมาะสม และตามความมั่นใจของผู้จัด
- ศึกษาคลิป “ห้วงอกเดียวกัน” ซึ่งมี 20 ตอนที่ Facebook fanpage “คุยเปิดใจลูกหลานปลอดภัย” ซึ่งมีชื่อและเนื้อหาในแต่ละตอนเทียบเคียงได้กับกิจกรรมในหลักสูตรเล่มนี้ และเลือกมาใช้งานตามที่เหมาะสม และเข้ากับสถานการณ์ของกลุ่มเป้าหมายที่จัด
- แนวคำถามชวณคิดหลังชมคลิป และกระตุ้นให้แลกเปลี่ยนเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน
  1. ดูคลิปนี้แล้วรู้สึกอย่างไรบ้าง?
  2. ชีวิตเรา หรือเพื่อนของเรามีคล้ายๆ แบบนี้หรือไม่? อย่างไร
  3. พ่อแม่แบบเราได้ประโยชน์ หรือได้เรียนรู้อะไรบางอย่างจากการดูครั้งนี้? (ตรงไหน เพราะอะไร อย่างไร)
  4. การดูคลิปนี้ทำให้เราตั้งใจว่าจะ...?

- **ทริค..** ใช้คลิป สร้างการเรียนรู้
  - แนวคำถามข้างต้น สามารถนำไปปรับใช้จากการนำข่าว, เพลง, คลิปอื่นๆ ที่มีในสื่อสังคม สื่อออนไลน์ และวิเคราะห์ว่าเหมาะกับสถานการณ์ได้
  - ถ้าเป็นคลิปหรือข่าวที่อันตรายต้องเฝ้าระวัง คำถามที่ควรมีเพิ่ม เช่น
    - ▶ เราจะสังเกตสัญญาณ หรือดูจากอะไรว่ากำลังจะเกิดเรื่องแบบนี้ขึ้น...
    - ▶ เราจะรับมือ หรือแนะนำลูกหลานอย่างไรเพื่อไม่ให้เกิดเหตุแบบนี้...
    - ▶ หรือถ้าย้อนไปได้ใครต้องทำอะไรมากขึ้น หรือทำอะไรน้อยลง เพื่อป้องกันเรื่องแบบนี้...
  - การดูสื่อ **ต้องนำมาขวนคิด วิเคราะห์ เชื่อมโยงให้เข้ากับตัวผู้เข้าร่วม และการนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงให้ได้** ต้องไม่ใช่นำมาให้ดูเฉยๆ
  - การนำสื่อของผู้อื่นมาใช้ควรจะให้เครดิตเจ้าของ / ผู้พัฒนาสื่อด้วย

1. พฤติกรรมของคน กับ มิตีการเรียนรู้

การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 3 ด้าน

- **ด้านความคิด (Head)** เกิด ความรู้ และความเข้าใจ
- **ด้านอารมณ์ – ความรู้สึก (Heart)** เกิด การยอมรับ ความพอใจ

ความรู้สึกทางบวก เจตคติ-ทัศนคติด้านบวก

- **ด้านการกระทำ (Hand)** เกิด ทักษะ – ปฏิบัติได้ / นิสัย – ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการให้ผู้เข้าร่วมเป็นศูนย์กลาง (Learner-centered) ในการเรียนรู้ คิด วิเคราะห์ และตัดสินใจ โดยมี “ผู้อื้ออำนวยความสะดวก” (Facilitator) ให้เกิดการพูดคุย รับฟัง แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เสริมข้อมูลที่จำเป็น และเชื่อมโยงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ในยุคนี้วงการศึกษาถือว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

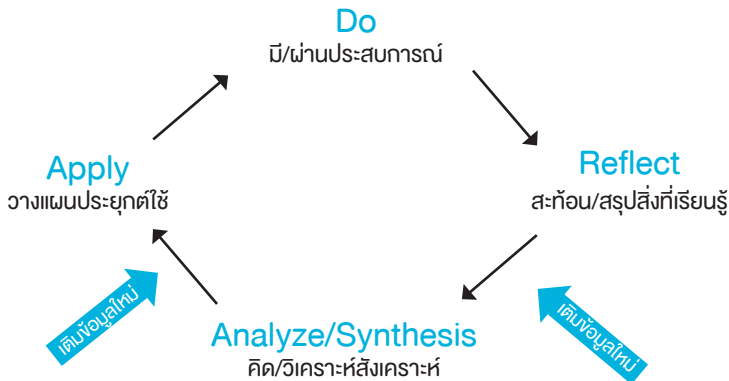
2. กระบวนการจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning)

ผู้เรียนรู้ : เป็นศูนย์กลาง (Learner Centered) บทบาทผู้จัดการเรียนรู้ : ถาม - ฟัง - สรุป - ชี้แนะ - สร้างแรงบันดาลใจ

ผู้จัด ← → ผู้เรียน

สื่อสาร 2 ทาง-แลกเปลี่ยนระหว่างกันอย่างเปิดใจ (ยืดหยุ่น) (ยเปิดเผย ไม่ตัดสินใจ ถูก

- เปิดใจ เป็นผู้ฟัง - ถาม ที่สนใจ ใส่ใจ ที่จะเข้าใจ & เรียนรู้สิ่งต่างๆ จากมุมมองของผู้เข้าร่วม
- เปิดเผย เป็นผู้ให้ข้อมูลที่จะทำให้เข้าใจได้ตรงกัน โดยสอดคล้องกับมุมมองของผู้เข้าร่วม

เชื่อมโยงประสบการณ์เดิม หรือการจัด “ประสบการณ์จำลอง” ในการเรียนรู้

3. ทักษะที่จำเป็นของผู้จัดการเรียนรู้

1. การฟังอย่างตั้งใจ (Active Listening)

การฟังไม่ได้หมายถึง การได้ยิน หรือรับฟังสิ่งที่ถูกพูดถึงเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึง การแสดงออกถึงการให้ความสำคัญต่อความคิดเห็น ความรู้สึก ประสบการณ์ และข้อมูลที่ได้ยิน และตระหนักถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับตัวเองจากการได้ยิน ได้ฟังเหล่านั้น

ประเด็นสำคัญของการฟังอย่างตั้งใจ คือการไม่ตั้งสมมติฐานไว้ล่วงหน้าว่าเขาต้องคิดอย่างนั้น หรือพูดอย่างนี้ ควรฟังโดยไม่ด่วนตัดสินว่าผู้พูดคงจะเป็นคนอย่างนั้น หรือน่าจะคิดอย่างนี้ แต่ฟังโดยการติดตามความคิดของผู้พูด และจินตนาการตามมุมมองของผู้พูด ขณะเดียวกันพยายามเข้าใจบริบทและภูมิหลัง หรือสถานการณ์ที่ผู้พูดเผชิญอยู่ เพื่อเข้าใจมุมมองที่ผู้พูดสะท้อนออกมา

ผู้จัดการเรียนรู้อาจใช้เทคนิค การทวนความ หรือย่อความ (paraphrasing) เพื่อสะท้อนสิ่งสำคัญที่ถูกพูดถึงออกมา เพื่อให้สมาชิกในชั้นสามารถติดตามความคิด หรือมองเห็นเรื่องสำคัญที่ถูกสะท้อนออกมาระหว่างการอภิปราย เช่น

“ อ๋อ น่าสนใจมากทีเดียวที่คุณบอกว่า รู้สึกรับไม่ได้กับสิ่งที่เด็กๆ ทำ... เอาล่ะเราลองมาฟังคนต่อไปว่าคิดอย่างไร ไม่มีถูก ไม่มีผิด ”

2. การสังเกต

รับรู้ถึงบรรยากาศที่เกิดขึ้นของการเรียนรู้ สังเกตการมีส่วนร่วม หรือไม่มีส่วนร่วมของผู้เรียนแต่ละคน หรือแต่ละกลุ่มย่อย และหาทางทำให้มีความสนใจร่วมกัน

3. การถาม

การใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายอย่างกว้างขวาง หลายน คนอาจคิดว่าเป็นเรื่องไม่ยากในการที่จะถามคำถาม แต่แท้จริงแล้ว การถามเพื่อสร้างการเรียนรู้เป็นทักษะที่ลึกซึ้ง วิทยากรต้องสามารถติดตามความคิดของผู้เรียนจากสิ่งที่แสดงออกมา และมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของบทเรียนอย่างแจ่มชัด จึงจะสามารถสร้างคำถามที่เกี่ยวข้องและต่อเนื่อง จนกระทั่งผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จากการถกเถียงและแลกเปลี่ยนมุมมองที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ไม่ใช่เพียงการถามคำถามไปเรื่อยอย่างไม่มีจุดหมาย หรือถามไปแล้วเมื่อมีคำตอบก็ไม่สามารถนำมาเชื่อมโยง สร้างคำถามที่ต่อเนื่องให้เกี่ยวพันกับการเรียนรู้ในเรื่องนั้นได้ คำถามที่ดีคือ วัตถุประสงค์ของคำถามกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในบทเรียนนั้น เกี่ยวข้องกัน

ตัวอย่างคำถามที่วิทยากรอาจเลือกใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของหัวข้อและสาระที่ต้องการให้เกิดการสื่อสารแลกเปลี่ยนกันในระหว่างการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยน สนทนา สืบรวจทัศนะ สะท้อนการรับรู้ หรือเรียนรู้ของผู้เรียน

- พวกเรารู้สึกอย่างไรกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น กับ อาจเจาะจงเรื่องราว ตัวละครในกรณีศึกษา หรือเรื่องเล่าจากสมาชิก
- เหตุการณ์ เรื่องราว หรือ ความคิด ความรู้สึกเช่นนี้ อาจเกิดขึ้นกับเราได้ไหม

- ถ้าเป็นเรา เราจะเลือกจัดการ หรือมีความเห็นต่อเรื่องนี้อย่างไร
- ความคิดเห็นที่แตกต่างกันนี้ เราคิดว่ามีฐานมาจากอะไร
- ลองเปลี่ยนมุมมอง ให้เราลองเป็นคนที่ไม่เห็นด้วย หรือรู้สึกต่างไปจากเขา เราคิดว่าเขามีเหตุผลอย่างไรที่คิดหรือรู้สึกอย่างนั้น เช่น ถ้าเราเป็นเด็ก เราจะคิดอย่างนี้ใหม่ หรือจะรู้สึกอย่างไรถ้าถูกกระทำแบบนี้ หรือถ้าเราเป็นผู้บริหารโรงเรียน หรือเป็นพ่อแม่ เราต้องการแบบเดียวกันนี้ใหม่
- ในอนาคตข้างหน้า สถานการณ์เหล่านี้อาจเกิดขึ้นอีกใหม่ หรือสถานการณ์เหล่านี้เปลี่ยนไปอย่างไร เมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมา หรือเทียบกับปัจจุบัน
- ถ้าเราเป็นคนที่มีสมบัตินั้นในเรื่อง เราจะทำแบบเดียวกันใหม่ หรือจะทำต่างไปอย่างไร
- ปฏิกริยาที่ได้เห็นจากกิจกรรมนี้ หรือการแลกเปลี่ยนถกเถียงเรื่องนี้ มีความคิดเห็นอะไรที่ได้ยินจากสมาชิกที่ทำให้เราประหลาดใจ หรือผิดคาด ทำไมถึงรู้สึกเช่นนั้น
- อะไรคือส่วนที่ยากหรือลำบากใจที่จะคิด หรือให้ความเห็นในกิจกรรม หรือแบบฝึกหัดนี้ เพราะอะไร
- ผลจากแบบฝึกหัดหรือกิจกรรมที่ทำไปนี้ เราจะเอาไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้เรื่องเพศ หรือเรื่องอื่นอย่างไรบ้าง
- เราคิดว่ายังขาดอะไรอีกบ้างที่จะทำให้การเรียนรู้เรื่องนี้ของเราสมบูรณ์ขึ้น
- หากต้องสรุปการเรียนรู้ที่สำคัญจากกิจกรรมที่ผ่านมาไปนี้ เราจะสรุปประเด็นหลักๆ ออกมาเป็นเรื่องอะไรบ้าง

เมื่อโยนคำถามเหล่านี้เข้าไปในกลุ่ม และมีผู้แสดงความคิดเห็นขึ้นมา วิทยากรต้องพยายามชักชวนให้สมาชิกคนอื่นร่วมออกความเห็นในประเด็นเดียวกันนี้ และพยายามถามหาความเห็นที่แตกต่างออกไป หัวใจสำคัญคือ วิทยากรต้องไม่คิด เชื้อ หรือแสดงออกว่าคำถามเหล่านั้นมีคำตอบที่ “ถูกต้อง” หรือ “ถูกต้องที่สุด” อยู่ แต่แสดงให้เห็นว่าทุกความเห็นไม่ว่าจะเหมือนหรือต่างก็ล้วนน่าสนใจ

4. การเชื่อมโยงแต่ละบทเรียน

5. วิทยากรจะต้องเข้าใจในภาพรวมของหลักสูตรการจัดการเรียนรู้

ถึงแม้จะสอนเป็นทีมและมีการแบ่งบทบาทว่าใครจะเป็นตัวหลักในแต่ละบท ก็มีความจำเป็นที่จะต้องรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมดในการฝึกอบรมเพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมให้ต่อเนื่องกัน เพราะหลักสูตรที่ออกแบบไว้นี้ เน้นความต่อเนื่อง เชื่อมโยงของแต่ละประเด็นไปด้วยกัน วิทยากรที่รับผิดชอบในแต่ละเรื่องจำเป็นต้องนำสู่บทเรียนโดยชี้ให้เห็นว่าก่อนหน้านี้เราเรียนรู้ร่วมกันว่าอย่างไร และเกี่ยวข้องกับบทเรียนที่กำลังจะดำเนินการหรือทำแบบฝึกหัดกิจกรรมนี้ได้อย่างไร รวมทั้งเมื่อดำเนินการเรียนรู้ไปจนถึงสิ้นสุดแล้ว ต้องสรุปเชื่อมโยงอีกครั้งและเชื่อมเข้าสู่บทเรียนถัดไปการสรุปความ

คือการประมวลผลจากการอภิปรายแลกเปลี่ยน เห็นจุดร่วม จุดต่าง ของประเด็นหลัก สร้างความเห็นร่วม ตระหนักถึงความเห็นต่าง และเหตุผลที่มาของความต่าง

6. การระบุวัตถุประสงค์ก่อนเข้าสู่กิจกรรมมีความจำเป็นอย่างไร

เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน เหมือนการเดินทางที่มีจุดมุ่งหมายชัดเจน และรู้ว่าขณะนี้ถึงไหนแล้ว อีกไกลเท่าไร หรือต้องผ่านอะไรอีกบ้าง เป็นเวลาเท่าใดจึงจะถึงที่หมาย ซึ่งจะทำให้ผู้เดินทางรู้สึกผ่อนคลาย ลดความกระวนกระวายใจ และจะเรียนรู้ได้ดีขึ้น เช่นเดียวกับการเดินทางในกระบวนการเรียนรู้ที่จัดขึ้น การบอกวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนทั้งในภาพรวมและแต่ละบทเรียนมีความจำเป็นและส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ การบอกวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ไม่ใช่การบอกข้อสรุปของบทเรียน (เพราะบทสรุปย่อมมาจากการแลกเปลี่ยนร่วมกันระหว่างผู้เรียน แต่เป็นการบอกถึงเหตุผล ที่มาที่ไปของการจัดการเรียนรู้เรื่องนี้ และแบบฝึกหัดที่จะดำเนินการเกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังเรียนรู้อย่างไร ตัวอย่างเช่น

“ตอนนี้เราก็ได้เข้าใจแล้ว ความรู้สึกนึกคิดในเรื่องเพศของเรา มีอิทธิพลมาจากปัจจัยอะไรบ้าง ที่สำคัญปัจจัยเหล่านั้นสามารถกำหนดให้เราซึมซับรับเอา เสมือนว่าเป็นความจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ ทั้งที่จริงแล้วเราอาจตรวจสอบและพิจารณาด้วยเหตุผลเพื่อท้าทายว่าสิ่งที่คิด ที่เชื่อนั้น เป็นผลดีกับตัวเราและคนใกล้ชิดแท้จริงหรือไม่ (สรุปเพื่อเชื่อมโยง)”

“ในเรื่องต่อไปเราจะได้ลองสำรวจเพิ่มเติมในเรื่องทัศนคติของเราต่อเรื่องเพศ คราวนี้เราจะลองเจาะจงลงไปเกี่ยวกับเรื่องความเป็นหญิงชาย หรือที่เรียกว่าเพศสภาพนั้น มันมีความจริง ความหลง ความเชื่ออย่างไร จะได้เห็นความคิด ความเชื่อของเพื่อนเราว่าเหมือน ต่าง หรือมีที่ไปที่มาอย่างไร ลองทำแบบฝึกหัดนี้กัน... (บอกวัตถุประสงค์เพื่อเข้าสู่กิจกรรมใหม่)

7. การให้คำสั่ง หรือ ใ้ทกยที่ชคเอนเมอม่การใชทกจรรม

การใ้ทกจรรมจม่ประสททธภาพและสร้งการเรยนรู้ได้ จม่เป็นต้องม่ความเข้าใจช้ดเจนนว่าทกจรรมที่ทาเกยวช้องกับประเด้นของการเรยนรู้ อย่งไร จดอ่นที่ส้าคัญในการทาทกจรรมเพื่อเข้าสูบทรเรียน ม้กจะอยู่ที ค้าส้งของการทาทกจรรมม่ช้ดเจนน ม่ได้ระบุดตุประสงค้ของทกจรรมที่ ทาว่าต้องการจ้ลองสถานการณ้ะไร ส้งที่ทาเกยวช้องกับประเด้นที่จะ สร้งการเรยนรู้ต่อไปอย่งไร นอกจกนั้ การละเลยม่ให้ความส้าคัญ ของการให้ค้าส้งที่ช้ดเจนนในการทาทกจรรม หรือระบุนบพบาท ก้าหนดระยะเวลา และรักษาเวลาทีก้าหนดใ้ผู้เรยน ม้กนำไปสู่การใช้เวลาที่เกินจม่เป็น และกลายเป็นจดอ่นของบทรเรียนไป เพราะไปเสียเวลากับการทาทกจรรม จนขาดเวลาทีจะถกเถียงถึงความหมาย สารส้าคัญทีเกิดจกการทำ ทกจรรมนั้

ที่มา : คู่มือผู้จัดการเรยนรู้แบบผู้เรยนเป็นส้าคัญ, โครงการผู้ใหญ่เปิดใจ ลูกหลาน พลอดภ้ย, p2h, 2557

คำถามสำคัญที่ผู้จัดกิจกรรม ควรใช้สำรวจตนเอง ก่อนจะจบกิจกรรมทุกครั้ง

1. กิจกรรมนี้นำไปสู่วัตถุประสงค์อะไร และบรรลุตามที่ตั้งไว้หรือไม่
2. ผู้เรียนได้สะท้อนออกมาหรือยังว่า เขาได้เรียนรู้อะไร
3. มีการวางข้อสรุปเพื่อนำไปสู่บทเรียนต่อไปอย่างไรหรือยัง
4. การใช้เวลาเป็นอย่างไร : ยืดเยื้อ หรือเร็วเกินไป
5. ท่าที และการตอบสนองของผู้เรียนเป็นอย่างไร

4. หลักการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (Adult Learning) *

1. รู้สึกสบาย/ปลอดภัย กับบรรยากาศการเรียนรู้ (Safety)
2. ได้รับการเคารพ (Respect)
3. มีความเกี่ยวข้องกับตัวเอง (Relevancy)
4. เห็นประโยชน์ และสามารถนำไปใช้ได้ (Immediacy)
5. มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Engagement)
6. รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ (Inclusion)

การเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner - centered)

*Global Learning : path staff workshop, 2552

5. วิธีการจัดการเรียนรู้ กับ การรับรู้ของผู้เรียน

เราจำสิ่งที่เราเรียนรู้ จากวิธีการต่างๆ

- 10% จากสิ่งที่เราอ่าน
- 20% จากสิ่งที่เราได้ยิน
- 30% จากสิ่งที่เราเห็น
- 50% จากสิ่งที่เราเห็นและได้ยิน
- 70% จากสิ่งที่เราได้พูดคุย บอกเล่าแลกเปลี่ยน
- 90% จากสิ่งที่เราได้ลงมือทำ
- 95% จากการสอนคนอื่น

*Edgar Dale, *Cone of Learning*, 1946

อยากเห็นสังคมน่าอยู่ ต้องเริ่มจากทำให้บ้านน่าอยู่..
ทำได้... ไม่ได้ยุ่งยาก ไม่ได้ซับซ้อน และไม่ต้องลงทุนอะไรเพิ่ม..
แค่ใช้ ทุนเดิม ที่พ่อแม่มีแน่ๆ “ความรักลูก”
และปรับตัวเอง แค่ว่าอย่าง...

Positive Parenting Program-มูลนิธิแพธทูเฮลท์ (p2h)
www.path2health.or.th

---

www.lovecarestation.com
เว็บไซต์สำหรับวัยรุ่นเพื่อ : ค้นหาข้อมูลเรื่องที่วัยรุ่นอยากรู้
และ เปิดคลินิกให้คำปรึกษาผ่านห้องแชทออนไลน์
(16.00 ถึง 24.00 น.ทุกวัน)

เพจ “คุยเปิดใจ ลูกหลานปลอดภัย”
พื้นที่ชวนคิด สะกิดเตือน
สร้างแรงบันดาลใจให้พ่อแม่ และผู้ใหญ่ในชีวิตเด็ก
แนะนำพ่อแม่ กด like

เพจ “คนใต้ หยัดได้”
ตัวอย่างกิจกรรม พื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
และภาคีในภาคใต้ที่ดำเนินงานเพื่อสุขภาวะเยาวชนภาคใต้
แนะนำคนทำงานท้องถิ่นที่สนใจงานด้านคุณภาพชีวิต กด like

มูลนิธิแพथทูเฮลท์ (path2health foundation / p2h)

222/1 ถนนพุทธมณฑลสาย 2 แขวงศาลาธรรมสพน์

เขตทวีวัฒนา กรุงเทพฯ 10170

โทรศัพท์ 02-448-0387-9

เว็บไซต์ : <https://www.path2health.or.th>

Facebook page : คุยเปิดใจ ลูกหลานปลอดภัย